

Acrocephalus

— 54 —

naslov uredništva address of the editorial office	61000 Ljubljana, Langusova 10
glavni urednik managing editor	Iztok Geister, 64202 Naklo, Pokopališka 13, tel. 064/47 170
uredniški odbor editorial board	Iztok Geister (oblikovalec, lay out), Bojan Marčeta (za fotografijo, photography) Slavko Polak (za ilustracije, drawings), Andrej Sovinc (pomočnik glavnega urednika, assistant editor), Rudolf Tekavčič (tehnični urednik, technical editor)
uredniški svet editorial council	dr. Miha Adamič, Janez Gregori, Andrej Hudoklin, dr. Boris Kryštufek, dr. Sergej D. Matvejev, Andrej Sovinc, Dare Šere, Davorin Tome, dr. Andrej Župančič
lektor in prevajalec revised and translated by	Henrik Ciglič
tisk print	Tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana, Gregorčičeva 25 a
cena	5 DEM za številko, letna naročnina 30 DEM
naklada	500 izvodov

**DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE
BIRD WATCHING AND BIRD STUDY ASSOCIATION OF SLOVENIA**

---

naslov, address	61000 Ljubljana, Langusova 10, tel. 061/262 017
društveni prostori uradne ure in srečanja	Ljubljana, Žibertova 1 četrtek med 18. in 20. uro
predsednik president	Franci Janžekovič 62000 Maribor, Maistrova 10 tel. 062/20 618
podpredsednik vicepresident	Franc Bračko 62000 Maribor, Gregorčičeva 27 tel. 062/29 086
tajnik secretary	Peter Trontelj 61000 Ljubljana, Cesta na Laze 27 tel. 061/575 732
blagajnik treasurer	Tatjana Čelik 63320 Velenje, Stantetova 8 tel. 063/858 888
žiro račun	50100-620-133-05-1018116-2385287
izvršilni odbor executive board	Andrej Bibič, Franc Bračko, Luka Božič, Tatjana Čelik, Izток Geister, Tomaž Jančar, Franc Janžekovič, Primož Kmecl, Bojan Marčeta, dr. Sergej D. Matvejev (častni član), Borut Mozetič, Miro Perušek, Dare Šere, Peter Trontelj, Milan Vogrin, dr. Andrej Župančič (častni član)
letna članarina	20 DEM za posameznike (10 DEM za učence in študente, 5 DEM za podmladek) in 200 DEM za ustanove
International Girobank	No. 50100-620-133 7383-99885/0

Uvodnik

Leading article

22. oktobra 1992 je bil v prostorih skupščine občine Ljubljana Vič-Rudnik sklican ustanovni zbor Društva ljubiteljev Ljubljanskega barja (DLLB). V uvodnih predavanjih sta prof. dr. A. Martinčič in član našega Društva A. Sovinc predstavila botanične oziroma ornitološke značilnosti Barja in njihovo ogroženost.

Žal se je v diskusiji pokazalo, da so predstave nekaterih članov DLLB v ustanavljanju o tem, kaj naj bi varovali na Ljubljanskem barju, popolnoma različne od naših. Medtem ko ornitologi predlagamo za Barje kot evropsko pomembno prebivališče ogroženih ptičjih vrst primarno naravovarstveno funkcijo, pa se nekateri člani DLLB zavzemajo za nadaljnjo širitev kmetijske in živinorejske izrabe, kar vključuje tudi izsuševanje močvirnih travnikov in nadaljnje večanje poljedelskih površin. Na Ljubljanskem barju bi po našem mnenju moral vladati poseben režim gospodarjenja, predvsem sonaravno in po potrebi subvencionirano kmetijstvo na obstoječih kmetijskih površinah, s kmetom kot zaščitnikom narave. Barje vendar ni poznano po koruznih poljih ali gnojenih travnikih, temveč slovi kot edino gnezdišče velikega škurha pri nas, kot zadnje srednjeevropsko gnezdišče južnih postovk in kot življenjski prostor ene močnejših evropskih populacij kosca, torej vrst, ki sodijo med 28 globalno najbolj ogroženih ptic.

Vsesplošna uporaba pojma ekologija je odvrnila pozornost od resničnih naravovarstvenih problemov. V primeru Ljubljanskega barja se jasno izražajo nasprotja med varstvom okolja in varstvom narave. Današnji način razmišljanja je naklonjen raznim »mehkim« variantam, ki so prikazane kot človeku in okolju neškodljive. Javnost z odobravanjem sprejema spreminjanje »ničvrednih« mokrišč v tržno zanimive kmetijske površine. Načrtovalci takih posegov spretno izkoriščajo zanimanje za »ekologijo« in predstavljajo zelene variante kot alternativo asfaltu, betonu in tovarniškemu dimu, ki dušijo človeka. Raznim »ekologom« in okoljevarstvenikom seveda noče biti jasno, da škurh v koruzišču ne more preživeti in da je to podobno kot bi človeka silili živeti na drevju. Ob navideznem zavzemanju za neokrnjeno naravo, ki jo poseblja le človek-gospodar in ob preživelih parolah o gotovem stradanju naslednjih generacij Slovencev, so prizadevanja nekaterih ljubiteljev Ljubljanskega barja za »barjansko žitnico« pri javnosti dobro sprejeta. Tudi pri tistih ljudeh, ki z navdušenjem podpirajo napore zaščitnikov tropskega gozda ali reševanja zadnjih kitajskih pand, obenem pa so popolnoma ravnodušni ob izumiranju vrst na pragu njihovega doma.

Sprašujemo: kaj bo Društvo ljubiteljev Ljubljanskega barja ljubilo in varovalo na Ljubljanskem barju?

Andrej Sovinc

Pripravljamo tematsko številko našega glasila posvečeno ornitofavni Cerkniškega jezera. Vse, ki imate še neobjavljene podatke, prosimo da jih pošljete na naslov uredništva Acrocephalus do 10. 1. 1993.

Uredniški odbor

Ptiči v »Favni« Henrika Freyerja – ob 150. obletnici njenega izida Birds of Henrik Freyer's "Fauna" – on 150th anniversary of its publication

Janez GREGORI

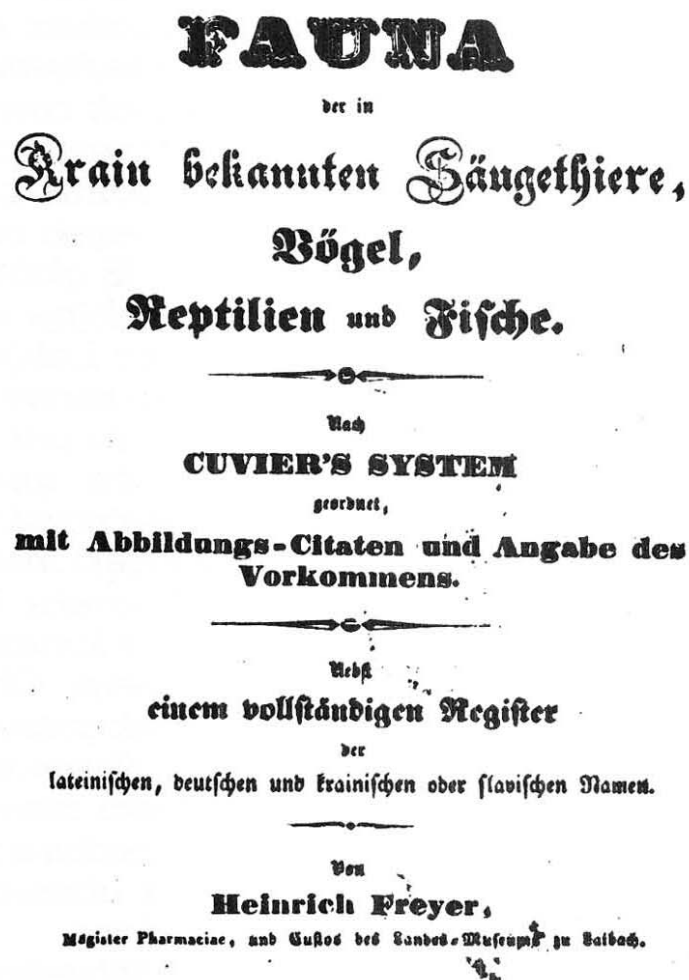
Prvi celovito objavljeni seznam ptičev Kranjske, to je dela današnje Slovenije, je znamenito 1842. leta objavljeno Freyerjevo delo »Fauna der in Krain bekannten Säugethiere, Vögel, Reptilien und Fische.« (Favna na Kranjskem poznanih sesalcev, ptičev, plazilcev in rib). V spisku našteva nič manj kot 268 vrst ptičev, ki jih je razvrstil po Cuvierjevem sistemu, od redov, družin in rodov do vrst. Pri redovih in družinah navaja strokovno in nemško ime, ponekod tudi kranjsko (slovensko). Pri rodovih dosledno navaja strokovno, nemško in kranjsko ime, prav tako tudi pri vrstah, s tem da tu dosledno uporablja dvojno poimenovanje (binarna nomenklatura). Tako rod *Turdus* poimenuje drozeg, vrste, ki so jih tudi tedaj uvrščali v ta rod, pa imenuje črni drozeg (kos), komatni drozeg (komatar), škerlj drozeg (slegur), plavi drozeg (puščavec), velki drozeg (carar), brinovi drozeg (brinovka), navadni drozeg (cikovt) in beli drozeg (vinski drozg).

Pri vseh strokovnih imenih dosledno navaja tudi avtorja popisa taksona. Tako ima tudi pri nekaterih kranjskih imenih na koncu zapisano črko F., kar pomeni, da je vrsto poimenoval on. Pri vsaki vrsti navaja tudi sinonime, bodisi strokovne (z navedbami avtorja), nemške, kranjske, ponekod pa še sinonime, ki jih označuje z vindiš in ilirskimi, izjemoma celo ruske in češke.

Pri mnogih vrstah ima kratko navedbo, kje jo dobimo. Upravičena je domneva, da to pomeni kraj gnezdenja, saj

pri nekaterih vrstah navaja, da jo tam srečamo ob selitvi.

Ko prebiramo seznam vrst, smo pogosto v dvomu, katera je mišljena, saj

LAIBACH.

Gedruckt in der Czer'schen Subercinal-Buchdruckerei.

1842.

Slika 1: Faksimile naslovnice originalne izdaje
Figure 1: Facsimile of the original publication
font cover

ima le redka med njimi strokovno ime, kakršno je v rabi še danes. Pa tudi ta nas lahko zapeljejo na napačno pot: tako ime *Curruca arundinacea* pomeni srpično trstnico, rakar pa ima strokovno ime *C. turdoides*, tj. drozgovna penica. Pri reševanju teh vprašanj je ključnega pomena Freyerjeva doslednost, da pri vsakem strokovnem imenu navaja tudi avtorja. Tako je v pomoč starejša literatura, ki navaja tudi sinonime (Hartert, Naumann, Arrigoni), ponekod pa vzporedno primerjamo nemška imena ali celo kranjska. Toda pri slednjih moramo biti pozorni, saj nas lahko zapeljejo tudi ta: čuka Freyer imenuje skovik, skovika pa čuk, kar je glede na oglašanje vsekakor bolj upravičeno.

V seznamu je Freyer označil vrste s tekočo številko in to navajam pred imenom vsake vrste. Strokovna imena povzemam po Voous-u (1980). Pri težje razpoznavnih vrstah je razlaga ob koncu seznama.

Freyerjev seznam ptičev Kranjske je tak:

1. *Gyps fulvus* – beloglavi jastreb
2. *Aegypius monachus* – rjavi jastreb
3. *Gyepatus barbatus* – brkati ser
4. *Falco peregrinus* – sokol selec
5. *Falco subbuteo* – škrijančar
6. *Falco columbarius* – mali sokol
7. *Falco tinnunculus* – navadna postovka
8. *Falco naumanni* – južna postovka
9. *Falco vespertinus* – rdečenoga postovka
10. *Aquila chrysaetos* – planinski orel
11. *Aquila clanga* – veliki klinkač
Aquila pomarina – mali klinkač
12. *Haliaeetus albicilla* – orel belorepec
13. *Pandion haliaetus* – ribji orel
14. *Circaetus gallicus* – orel kačar
15. *Accipiter gentilis* – kragulj
16. *Accipiter nisus* – skobec
17. *Milvus milvus* – rjavi škarnik
18. *Milvus migrans* – črni škarnik
19. *Pernis apivorus* – sršenar
20. *Buteo lagopus* – koconoga kanja
21. *Buteo buteo* – navadna kanja
22. *Circus cyaneus* – pepelasti lunj
23. *Circus pygargus* – močvirski lunj
24. *Circus aeruginosus* – rjavi lunj
25. *Asio otus* – mala uharica
26. *Asio flammeus* – močvirska uharica
27. *Tyto alba* – pegasta sova
28. *Strix aluco* – lesna sova
29. *Bubo bubo* – velika uharica
30. *Strix uralensis* – kozača
31. *Glaucidium passerinum* – mali skovik
32. *Aegolius funereus* – koconogi čuk
33. *Athene noctua* – navadni čuk
34. *Otus scops* – veliki skovik
35. *Lanius excubitor* – veliki srakoper
36. *Lanius minor* – črnočeli srakoper
37. *Lanius senator* – rjavoglavi srakoper
38. *Lanius collurio* – rjavi srakoper
39. *Muscicapa striata* – sivi muhar
40. *Ficedula albicollis* – belovrati muhar
41. *Bombycilla garrulus* – pegam
42. *Turdus merula* – kos
43. *Turdus torquatus* – komatar
44. *Monticola saxatilis* – slegur
45. *Monticola solitarius* – puščavec
46. *Turdus viscivorus* – carar
47. *Turdus pilaris* – brinovka
48. *Turdus philomelos* – cikovt
49. *Turdus iliacus* – vinski drozg
50. *Cinclus cinclus* – povodni kos
51. *Sturnus roseus* – rožasti škorec
52. *Pyrrhocorax graculus* – planinska kavka
53. *Oriolus oriolus* – kobilar
54. *Saxicola torquata* – črnoglavi prosnik
55. *Saxicola rubetra* – repaljščica
56. *Oenanthe oenathe* – kupčar
57. *Erithacus rubecula* – taščica
58. *Luscinia svecica* – modra taščica
59. *Phoenicurus phoenicurus* – pogorelček
60. *Phoenicurus ochruros* – šmarnica
61. *Luscinia megarhynchos* – mali slavec
62. *Luscinia luscinia* – veliki slavec
63. *Acrocephalus arundinaceus* – rakar
64. *Acrocephalus scirpaceus* – srpična trstnica
65. *Acrocephalus schoenobaenus* – bičja trstnica
66. *Acrocephalus paludicola* – ojistrična trstnica
67. *Acrocephalus paludicola* – ojistrična trstnica
68. *Sylvia atricapilla* – črnoglavka
69. *Sylvia nisoria* – grahasta penica
70. *Sylvia curruca* – mlinarček
71. *Sylvia communis* – rjava penica

72. *Sylvia borin* – vrtna penica
 73. *Prunella collaris* – planinska pevka
 74. *Prunella modularis* – siva pevka
 75. *Regulus regulus* – rumenoglavi kraljiček
 76. *Regulus ignicapillus* – rdečeglavi kraljiček
 77. *Phylloscopus trochilus* – kovaček
 78. *Hippolais icterina* – rumeni vrtnik
 79. *Phylloscopus sibilatrix* – grmovščica
 80. *Phylloscopus collybita* – vrbja listnica
 81. *Troglodytes troglodytes* – stržek
 82. *Motacilla alba* – bela pastirica
 83. *Motacilla flava* – rumena pastirica
 84. *Motacilla cinerea* – siva pastirica
 85. *Anthus trivialis* – drevesna cipa
 86. *Anthus pratensis* – mala cipa
 87. *Anthus spinoletta spinoletta* – cipa vriskarica
 88. *Anthus campestris* – rjava cipa
 89. *Apus apus* – črni hudournik
 90. *Apus melba* – planinski hudournik
 91. *Delichon urbica* – mestna lastovka
 92. *Hirundo rustica* – kmečka lastovka
 93. *Riparia riparia* – breguljka
 94. *Caprimulgus europaeus* – podhujka
 95. *Alauda arvensis* – poljski škrjanec
 96. *Galerida cristata* – čopasti škrjanec
 97. *Lullula arborea* – hribski šrjanec
 98. *Melanocorypha calandra* – laški škrjanec
 99. *Parus major* – velika sinica
 100. *Parus ater* – menišček
 101. *Parus lugubris* – žalobna sinica
 102. *Parus palustris* – vrbja sinica
 103. *Parus caeruleus* – plavček
 104. *Parus cristatus* – čopasta sinica
 105. *Aegithalos caudatus* – sinica dolgorepka
 106. *Panurus biarmicus* – brkata sinica
 107. *Remiz pendulinus* – plašica
 108. *Emberiza citrinella* – rumeni strnad
 109. *Emberiza cia* – skalni strnad
 110. *Emberiza cirrus* – plotni strnad
 111. *Emberiza schoeniclus* – trstni strnad
 112. *Miliaria calandra* – veliki strnad
 113. *Emberiza hortulana* – vrtni strnad
 114. *Plectrophenax nivalis* – snežni strnad
 115. *Passer domesticus* – domači vrabec
 116. *Passer montanus* – poljski vrabec
 117. *Fringilla coelebs* – ščinkavec
 118. *Fringilla montifringilla* – pinoža
 119. *Montifringilla nivalis* – snežni vrabec
 120. *Carduelis carduelis* – lišček
 121. *Carduelis flammea* – brezovček
 122. *Carduelis cannabina* – repnik
 123. *Carduelis spinus* – čižek
 124. *Serinus citrinella* – konopeljščica
 125. *Serinus serinus* – grilček
 126. *Coccothraustes coccothraustes* – dlesk
 127. *Carduelis chloris* – zelenec
 128. *Petronia petronia* – skalni vrabec
 129. *Pyrrhula pyrrhula* – kalin
 130. *Loxia curvirostra* – mali krivokljun
 131. *Loxia pytyopsittacus* – veliki krivokljun
 132. *Carpodacus erythrinus* – škrlatec
 133. *Sturnus vulgaris* – škorec
 134. *Corvus corax* – krokar
 135. *Corvus corone corone* – črna vrana
 136. *Corvus frugilegus* – poljska vrana
 137. *Corvus corone cornix* – siva vrana
 138. *Corvus monedula* – kavka
 139. *Pica pica* – sraka
 140. *Garrulus glandarius* – šoja
 141. *Nucifraga caryocatactes* – krekovt
 142. *Coracias garrulus* – zlatovranka
 143. *Sitta europaea* – brglez
 144. *Certhia familiaris* – dolgoprsti plezalček
 145. *Tichodroma muraria* – skalni plezalček
 146. *Pyrrhocorax pyrrhocorax* – planinska vrana
 147. *Upupa epops* – smrdokavra
 148. *Merops apiaster* – čebelar
 149. *Alcedo atthis* – vodomec
 150. *Dryocopus martius* – črna žolna
 151. *Picus viridis* – zelena žolna
 152. *Picus canus* – siva žolna
 153. *Dendrocopos major* – veliki detel
 154. *Dendrocopos medius* – srednji detel
 155. *Dendrocopos minor* – mali detel
 156. *Dendrocopos leucotos* – belohrbti detel
 157. *Picoides tridactylus* – triprsti detel
 158. *Jynx torquilla* – vijeglavka
 159. *Cuculus canorus* – kukavica
 160. *Tetrao urogallus* – divji petelin
 161. *Tetrao tetrix* – ruševac
 162. *Bonasa bonasia* – gozdni jereb
 163. *Lagopus mutus* – belka
 164. *Perdix perdix* – poljska jerebica
 165. *Alectoris graeca* – skalna kotorna
 166. *Coturnix coturnix* – prepelica
 167. *Columba palumbus* – golob grivar
 168. *Columba oenas* – golob duplar
 169. *Columba livia* – skalni golob
 170. *Streptopelia turtur* – divja grlica
 171. *Otis tarda* – velika droplja
 172. *Tetrax tetrax* – mala droplja
 173. *Burhinus oedicnemus* – prlivka

174. *Pluvialis apricaria* – navadna prosenka
 175. *Charadrius hiaticula* – komatni deževnik
 176. *Charadrius dubius* – mali deževnik
 177. *Charadrius alexandrinus* – beločelni deževnik
 178. *Pluvialis squatarola* – črna prosenka
 179. *Vanellus vanellus* – priba
 180. *Haematopus ostralegus* – morska sraka
 181. *Grus grus* – sivi žerjav
 182. *Ardea cinerea* – siva čaplja
 183. *Ardea purpurea* – rjava čaplja
 184. *Ixobrychus minutus* – mala bobnarica
 185. *Egretta garzetta* – mala bela čaplja
 186. *Egretta alba* – velika bela čaplja
 187. *Ardeola ralloides* – čopasta čaplja
 188. *Botaurus stellaris* – velika bobnarica
 189. *Nycticorax nycticorax* – kvakač
 190. *Ciconia ciconia* – bela štoklja
 191. *Ciconia nigra* – črna štoklja
 192. *Platalea leucorodia* – žličarka
 193. *Plegadis falcinellus* – plevica
 194. *Numenius arquata* – veliki škurh
 195. *Numenius phaeopus* – mali škurh
 196. *Scopolax rusticola* – sloka
 197. *Gallinago gallinago* – kozica
 198. *Gallinago media* – čoketa
 199. *Lymnocyptes minimus* – puklež
 200. *Limosa limosa* – črnorepi ključnač
 201. *Calidris canutus* – veliki prodnik
 202. *Calidris minuta* – mali prodnik
 203. *Calidris alba* – beli prodnik
 204. *Calidris alpina* – spremenljivi prodnik
 205. *Philomachus pugnax* – togotnik
 206. *Tringa nebularia* – zelenonogi martinec
 207. *Tringa erythropus* – črni martinec
 208. *Tringa totanus* – rdečenogi martinec
 209. *Tringa stagnatilis* – jezerski martinec
 210. *Tringa ochropus* – pikasti martinec
 211. *Actitis hypoleucos* – mali martinec
 212. *Himantopus himantopus* – rdečenogi polojnik
 213. *Recurvirostra avosetta* – sabljarka
 214. *Rallus aquaticus* – mokož
 215. *Crex crex* – kosec
 216. *Porzana porzana* – grahasta tukalica
 217. *Porzana pusilla* – pritlikava tukalica
 218. *Porzana parva* – mala tukalica
 219. *Gallinula chloropus* – zelenonoga tukalica
 220. *Fulica atra* – črna lisca
 221. *Glareola pratincola* – komatna tekica
 222. *Podiceps cristatus* – čopasti ponirek
 223. *Podiceps auritus* – zlatouhi ponirek
 224. *Tachybaptus ruficollis* – mali ponirek
 225. *Podiceps nigricollis* – črnovrati ponirek
 226. *Gavia immer* – ledni slapnik
 227. *Gavia arctica* – polarni slapnik
 228. *Gavia stellata* – rdečegri slapnik
 229. *Hydrobates pelagicus* – navadni strakoš
 230. *Larus marinus* – veliki galeb
 231. *Larus hyperboreus* – ledni galeb
 232. *Larus fuscus* – rjavi galeb
 233. *Larus canus* – sivi galeb
 234. *Larus ridibundus* – rečni galeb
 235. *Rissa tridactyla* – triprsti galeb
 236. *Stercorarius parasiticus* – rjava govnačka

MOTACILLÆ. — ACCENTOR.

15

5. C. (M.) Phragmitis Bechst. Schilffänger. bižhja péni-
za F. 65.)

Sylvia — B. Salicaria — Selby. icon Naum. I. 46. f. 407.
 In Gesträuchen an Sümpfen im Schilf.

6. C. (M.) aquatica Temm. Binsensänger. pervódna péni-
za F. 66.)

Sylvia — Lath. Salicaria — Selby. Sylvia Salicaria B. Schoenobanus Scop. Turdus junco minor Noz. Fr. térfstna péniža Z. icon. Noz. 53. c. nido. Naum. I. t. 47. f. 206.
 In Rohrteichen, e. g. Thiergarten.

7. C. (M.) Cariceti Naum. III. p. 668. n. 94. Riedgras-
fänger. lisasta péniža F. 67.)

Salicaria — Selby.
 Bei Reifnig.

8. C. (M.) atricapilla B. schwarzhäutiger Sänger. zher-
noglávna péniža F. 68.)

Sylvia atricapilla Lath. Sc. albifrons B. (var.) Schwarzblattel, Rönch, Schwarzkopf. Fr. zhernoglavka, zherna péniža. icon Frisch 23. 4. Naum. 77. 2. 3.
 In Saubhölzern.

9. C. (M.) nisoria Bechst. gesperberter Sänger. píšana pé-
niža F. 69.)

Sylvia — B. Sperbergraswürde, icon Naum. 76. 1. 2.
 Bei Reifnig.

10. C. Garrula B. Klappersänger. broliza péniža. 70.)

Motacilla Curruca, dumetorum. Gm. Sylvia Curruca Lath. Scop. Naum. Garrula B. Müllerchen, Saungraswürde. Fr. broliza, boreliža, péniža. icon Frisch 21. 2. a. Naum. 77. 1.

11. C. (M.) cinerea C. fahler Sänger. siva péniža. 71.)

Motacilla Sylvia L. gemeine Graswürde, Dorngraswürde. Fr. térfstni zisek, térfstni zájsel, icon Noz. 52. Naum. 78. 1. 2. et I. t. 33. f. 69.
 Im Thiergarten Zois. bei Ibria zc.

12. C. (M.) hortensis Bechst. grauer Sänger. vertna pé-
niža. 72.)

Motacilla Salicaria L. graue Graswürde. icon Noz. 72. Naum. 78. et I. 53. f. 68.

IV. ACCENTOR B. Fluevogel. Fr. pévka F.

1. A. alpinus B. Alpen-Fluevogel. velka pévka. 73.)

Motacilla alpina Gm. M. Sturnus collaris Scop. icon. Naum. 92. 1.
 Auf Triften der Hochalpen.

2. A. modularis. B. schieferbrüstiger Fluev. mala pévka. 74.)

Sylvia modularis Lath. Motacilla — L. Curruca sepiaria Briss. Fr. péniža. icon Frisch 21. 2. b. Naum. 92. 3. 4. et I. XIII. f. 32.
 In jungem dichten Schwarzgehölze.

Slika 2: Faksimile 15. strani originalne izdaje
 Figure 2: Facsimile of the 15th page of the
 original publication

237. *Stercorarius pomarinus* – srednja govnačka
 238. *Sterna hirundo* – navadna čigra
 239. *Sterna albifrons* – mala čigra
 240. *Sterna sandvicensis* – kričava čigra
 241. *Chlidonias niger* – črna čigra
 242. *Chlidonias leucoptera* – beloperuta čigra
 243. *Pelecanus onocrotalus* – rožnati pelikan
 244. *Phalacrocorax carbo* – veliki kormoran
 245. *Phalacrocorax aristotelis* – vranjek
 246. *Cygnus olor* – labod grbec
 247. *Cygnus cygnus* – labod pevec
 248. *Anser anser* – siva gos
 249. *Anser fabalis* – njivska gos
 250. *Melanitta fusca* – žametna raca
 251. *Clangula hyemalis* – zimna raca
 252. *Bucephala clangula* – zvonec
 253. *Aythya ferina* – sivka
 254. *Aythya marila* – rjavka
 255. *Aythya nyroca* – kostanjevka
 256. *Aythya fuligula* – čopasta črnica
 257. *Anas spinosa* Lath
 258. *Anas clypeata* – raca žličarica
 259. *Tadorna tadorna* – votlinska raca
 260. *Anas acuta* – dolgorepa raca
 261. *Anas platyrhynchos* – mlakarica
 262. *Anas strepera* – konopica
 263. *Anas penelope* – žvižgavka
 264. *Anas querquedula* – regeljc
 265. *Anas crecca* – kreheljc
 266. *Mergus merganser* – veliki žagar
 267. *Mergus serrator* – srednji žagar
 268. *Mergus albellus* – mali žagar

Komentar k posameznim vrstam:

Za večino vrst so strokovna imena, kot jih je zapisal Freyer, navedena kot imena ali sinonim v katalogu Matvejev in Vasić (1973), za razlago nekaterih pa je potrebna dodatna literatura.

2. = *Vultur cinereus* L. (Naumann V: 317).

11. = *Aquila naevia* Briss – *Aquila pomarina pomarina* Brehm. Imena *A. naevia*, ki ga je dal Gmelin, ni mogoče zanesljivo določiti in je bilo uporabljeno tudi za vrsto *A. clanga* Pallas (Schifter in litt.), to pa navaja tudi Freyer med sinonimi.

12. = *Falco albicilla* Gmel. (Naumann V: 162).

22. = *Falco cyaneus* L. in *F. griseus* Gm.: obe imeni Freyer navaja kot sinonima, za to vrsto velja tudi nemško ime Kornweihe; zavaja ime *C. pygargus* L., ki je bilo uporabljeno pri opisu samice in mladega osebka (Naumann V: 274).

26. = *Strix arctica* Sparrm. (Hartert II: 988).

52. = *Pyrrhocorax alpinus* C. Nekoliko zmede je glede pravih imen v rodu *Pyrrhocorax*, vendar pa je *P. alpinus* (pri nekaterih avtorjih tudi *P. pyrrhocorax*) sinonim za planinsko kavko *P. graculus* (L.), medtem ko je za planinsko vrano *P. pyrrhocorax* (L.) – glej 146. – sinonim *Pyrrhocorax* ali *Fegilus graculus* (Arrigoni 1929, Naumann IV: 40, 48).

64. = *Motacilla arundinacea* Gm. (Naumann II: 64).

66. = *C. (M.) aquatica* Temm.

67. = *C. (M.) Cariceti* Naum. Naumann je mislil, da je njegova *C. Cariceti* drugačna od *C. aquatica* Temm. (Naumann II: 40, Schifter in litt.).

78. = *Motacilla Hippolais* Gmel. (Naumann II: 82).

80. = *Sylvia rufa* Lath. (Naumann II: 82).

131. – *Loxia pytiopsittacus* Bechstein (Naumann III: 232).

146. = *Fregilus Graculus* C. Moti nemško ime »Steindohle«, ki je ime za planinsko kavko (52); za planinsko vrano (146) bi moralo biti ime »Stein- ali Alpenkrähe«.

201. = *Tringa canutus* Gm., *T. grisea* Gm. (Naumann VIII: 239).

203. = *Arenarius Calidris* M. – *Calidris alba* (Pallas) (Hartert II: 1599) = *Tringa arenaria* L., *Arenaria grisea* Bech. (Naumann VIII: 174).

204. = *Pelidna Cinclus* L., *Cinclus Torquatus* Briss. (Naumann VIII: 205).

210. = *Tringa Ochropus* Temm. = *T. ochropus* L. (Schifter in litt.).

218. = *Crex pusillus* V. = *Rallus parvus* Scop.

223. = *Colymbus obscurus, caspicus* Gm. (Naumann XII: 85).

225. = *Podiceps auritus* Lath., tudi nemško ime Ohren-Steissfuss je sinonim za črnovratega ponirka (Naumann XII: 98).

231. = *Larus glaucus* L. = *Larus hyperboreus* Gunnerus; Naumann (XI: 267) navaja nemški sinonim Bürgermeister-Möve. Freyer ga opisuje kot »velikega beloperutega galeba«, ki se ob nevihtnem vremenu pojavlja na rekah, jezerih in ribnikih.

241. = *Sterna nigra* Briss. (Naumann XI: 105).

246. = *Cygnus gibbus* Bechst. (Naumann IX: 230).

255. = *Anas africana* Gmel. (Naumann X: 182). Matvejev, Vasić (1973: 28) jo navajata kot vrsto *Oxyura leucocephala* (Scopoli). Sinonim te vrste je *Erismatura leucocephala*, medtem ko ime *Anas leucophthalmos* nekateri avtorji navajajo tudi za vrsto *Aythya nyroca*. Dvom pa razpršita nemško in kranjsko ime, ki ju navaja Freyer: Weisau-gige Ente ali kostanjeva rasa.

257. = Za vrsto *Anas spinosa* Lath, mi z dosegljivo literaturo ni uspelo do sedaj ugotoviti, katera je mišljena. Freyer navaja, da je po navedbi Ž. Zoisa neki čolnar 28. oktobra in 12. novembra 1798 v Pripošici dobil dva primerka te vrste in da verjetno pripadata »drugi hemisferi«, ter da je v Evropi naravoslovci še niso videli, vsaj popisali je še niso. Zanimivo je, da najdbo obeh primerkov navaja Žiga Zois (*Aves terrestres Europeae*, rokopis – 1795) z istimi datumi (dan in mesec), vendar z letnico 1796.

Freyerjeva »Favna« je dragocen dokument časa, iz nje črpamo favnistične in celo ekološke podatke, nekatere vrste so izjemna redkost (npr. *Hydrobates pelagicus*, *Larus hyperboreus*, *Dendrocopos leucotos*, *Sterna sandvicensis*,

Tadorna tadorna). Seznam naj bi obsegal vrste, dobljene na Kranjskem, z gotovostjo pa lahko rečemo za brkatega sera (3), da to ne velja, saj Freyer navaja, da ser po Zoisovih besedah živi na Koroškem. Tudi za nekatere danes redke vrste Freyer ne navaja nobenega podatka o pojavljanju, npr.: *Aegyptius monachus*, *Buteo lagopus*, *Monticola solitarius*, *Serinus citrinella*, *Petronia petronia* in *Pelecanus onocrotalus*. Težko je reči, kaj je mislil Freyer z navedbo, da vrsta *Panurus biarmicus* živi v »severnejših krajih v trstju«.

Tvegano je soditi o pravilnosti determinacije na podlagi današnjega poznavanja in razširjenosti vrst, saj je od popisa preteklo 150 let in marsikaj se je zagotovo spremenilo. Tako je vrsta *Acrocephalus paludicola*, ki jo Freyer navaja, danes redke preletnik, ne navaja pa vrste *A. palustris*, ki je danes pri nas najpogostejša med trstnicami.

Favnistično zanimivi so podatki za vrste kot npr.: *Circus aeruginosus* »v močvirjih in na ribnikih«, *Melanocorypha calandra* »na krasu«, *Luscinia svecica* »v grmovju ob vodi«, *Phylloscopus trochilus* »v gozdovih in grmovju«, *Hippolais icterina* »v gostem grmovju«, *Parus lugubris* »na krasu, v gozdu v Lipici«, *Remiz pendulinus* »na Notranjskem, npr. v Idriji, Postojni«, *Plectrophenax nivalis* »občasno pri Ribnici«, *Fringilla montifringilla* »v najgostejših gozdovih, samo pozimi prihajajo na plano«, *Carpodacus erythrinus* »v Feistenbergu. Na Dolenjskem! Friedrich Rudes« itd. (Feistenberg – grad Tolsti vrh ali Gracarjev turn, Hrastje pri Šentjerneju na Dolenjskem)

Po kratki oznaki ob predstavitvi vrst sklepamo, kje žival gnezdi (če ne piše, da je na preletu ali prezimovanju), vendar je treba biti previden predvsem pri ujedah ter pri vodnih in obvodnih vrstah (npr. rod *Charadrius*). Sklepamo

lahko, da je bilo prav poznavanje le-teh najslabše. Tako je neverjeten podatek, da *Falco columbarius* gnezdi v skalovju, *F. vespertinus* »v skalnatih predelih, npr. pri Idriji«; in da *Haliaetus albicilla* živi »v visokih gorah Gorenjske«; da živi »tudi pri Ribnici«, je že nekoliko bolj sprejemljivo.

Časovna odmaknjenost zapisa nam postreže z zanimivimi ugotovitvami, kako so se nekatere vrste prilagodile novim življenjskim prostorom. Tako kosa Freyer označuje kot »gozdnega ptiča«, šmarnico kot prebivalca »v pečinah, v skalovju Alp«, priba pa je »v močvirjih, ob selitvi tudi na poljih«. Da pa je mala cipa živela »v močvirjih in na vlažnih, poplavnih travnikih«, ne bomo mogli preverjati, saj je prav njen življenjski prostor najbolj klonil pred melioracijami.

Da ne bodo bralcu Freyerjeve Favne delala težave krajevna imena, mu je na voljo prevod najpogostejših: Gerlachstein – grad Kolovec (Radomlje pri Domžalah) Laibach – Ljubljana, Lustthal bei Laibach – Dol pri Ljubljani, Kärnten – Koroška, Reifnitz – Ribnica, Kaltenbrunn nächst Laibach – Studenec (pri Igu), Kumberg – Kum, Stangenwald – Štanga (Sv. Anton), Wochein – Bohinj, Oberkrain – Gorenjsko, Idria – Idrija, Schneeberg – Snežnik, Ferlachstein –, Innerkrain – Notranjska, Jauerburg – Javornik, Karst – Kras, Lippiza – Lipica, Adelsberg – Postojna, Feistenberg –, Igg – Ig, Ruchenstein – grad Rukenštajn ali Rekštajn (Laze pri Boštanju, obč. Sevnica), Weissenfels – Bela Peč, Billichgratz – Polhov Gradec, Mossthal – Zablate (vas Plešivica pri Brezovici, Ljubljana), Raunach – Ravnik, Krain – Kranjska, Kleingraben – Mali graben, Freudenthal – Bistra, Auersberg – Turjak, Kroisenbach – grad Rakovnik v vasi Rakovnik (pri Šentrupertu, dolina Mirne), Zirknitz – Cerknica.

Zahvala. Dr. Herbertu Schifterju iz Naravoslovnega muzeja na Dunaju za pomoč pri razrešitvi najbolj kritičnih imen vrst ter Marku Aljančiču in dr. Branku Reispu za pomoč pri pripravi rokopisa.

LITERATURA

ARRIGONI DEGLI ODDI, E. (1929): Ornitologia Italiana. Ulrico Hoepli.

FREYER, H. (1842): Fauna der in Krain bekannten Säugethiere, Vögel, Reptilien und Fische. Laibach.

HARTERT, E. (1912-21): Die Vögel der paläarktischen Fauna. II, Berlin.

HARTERT, E. (1903): Die Vögel der paläarktischen Fauna. I, Berlin.

MATVEJEV, S.D., V.F. VASIĆ, (1973): Catalogus faunae Jugoslaviae, IV/3, Aves. SAZU, Ljubljana.

NAUMANN, Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas. Neu bearb., I-XII:

VOOUS, K.H. (1980): List of European breeding birds, including birds on the Dutch list. Limosa, 53: 91-104.

POVZETEK

Freyerjevo delo »Fauna der in Krain bekanten Säugethiere, Vögel, Reptilien und Fische«, objavljeno leta 1842, je prvi celoviti objavljeni spisek ptičev Kranjske, to je dela današnje Slovenije. V spisku našteva 268 vrst ptičev, ki jih je razvrstil po Cuvierjevem sistemu. Navaja strokovna, nemška in kranjska (slovenska) imena (izjemoma še druga). Pri vrstah dosledno uporablja binarno nomenklaturu. Pri vseh znanstvenih imenih taksonov navaja tudi avtorja popisa taksona, kar je olajšalo prepoznavanje posameznih omenjanih vrst.

Pri večini vrst podaja kratko oznako o njenem statusu na Kranjskem, bodisi o pojavljanju ali pa o habitatu.

Podajamo spisek vrst, ki jih omenja Freyer, in sicer po zaporednih številkah, kot jih je zapisal on. K nekaterim vrstam podajamo komentar glede identitete in kritične pripombe glede statusa. Po literaturi, ki nam je bila na razpolago,

nismo mogli ugotoviti identitete vrste *Anas spinosa* Lath.

Freyerjeva »Favna« je dragocen dokument časa, saj nam daje favnistične in celo ekološke podatke. Med navedenimi vrstami so nekatere danes izjemna redkost, časovna odmaknjenost zapisa pa nam daje podatke o tem, da so nekatere vrste naselile nove habitate.

SUMMARY

Henrik Freyer's work entitled »Fauna der Krain bekanten Säugethiere, Vögel, Reptilien und Fische« was published in 1842 in Ljubljana and contained the first truly comprehensive list of the birds of Carniola, i.e. a part of today's Slovenia. The author listed no less than 268 species, classified according to the Cuvier's system and furnished with scientific, German and Carniolan (Slovene) names (and in a couple of cases with some others as well). For the stated species binary nomenclature was consistently used by him. For

all scientific names Freyer also stated the name of the author of the mapping carried out in a certain taxon, what has made it easier to identify the species mentioned in this book.

For most species a short description about their status in Carniola was given, either in respect of their appearance or habitat.

This article contains a list of species mentioned by H. Freyer, i.e. with consecutive numbers as written by him. To some species notes regarding their identity as well as critical remarks as to their status were added. From all available references, the identity of the *Anas spinosa* Lath. could not be established.

Freyer's "Fauna" is a valuable document of time, for it renders us not merely faunistic but ecological data as well. Some species among the stated ones are today extremely rare, while due to all the years that have passed since the birth of Freyer's book, we become aware how some species have adapted to new habitats.

Prehrana pegaste sove *Tyto alba* na Murskem polju Diet of Barn Owl *Tyto alba* at Mursko polje

Franc JANŽEKovič

UVOD

Pegasta sova *Tyto alba* naseljuje pretežno nižinska področja.

O njeni prehrani je veliko znanega, za področje Slovenije je objavljeno preučevanje prehrane samo z Ljubljanskega barja (Tome 1992).

Izbljuvke sem nabral dne 2. 7. 1986 v zapuščenih hlevih pri železniški postaji Veržej na Murskem polju, UTM: WM 96. Vrstno pripadnost malih sesalcev sem določil s pomočjo priročnika »Mali sesalci« (Kryštufek, 1985).

REZULTATI IN DISKUSIJA

Rezultate analize izbljuvkov podajam tabelarično (tabela 1 in tabela 2):

Tabela 1: Sestava plena pegaste sove *Tyto alba* po razredih in družinah

Table 1: Structure of Barn Owl's prey as per classes and families

Skupina	N	N %
Sesalci <i>Mammalia</i>		91,5
Rovke <i>Soricidae</i>	165	58,5
Krti <i>Talpidae</i>	2	0,7
Voluharice <i>Arvicolidae</i>	60	21,3
Miši <i>Muridae</i>	31	11,0
Ptiči <i>Aves</i>	20	7,1
Žuželke <i>Insecta</i>	4	1,4
Skupaj:	282	100,0

Legenda:

N – število primerkov / number of specimens

N % – odstotek števila primerkov / percentage of number of specimens

Tabela 2: Vrsta sestava plena pegaste sove *Tyto alba*

Table 2: Structure of species in Barn Owl's prey

Vrsta	N	N %
Gozdna rovka <i>Sorex araneus</i>	102	36,17
Mala rovka <i>Sorex minutus</i>	3	1,06
Povodna rovka <i>Neomys fodiens</i>	2	0,70
Močvirna rovka <i>Neomys anomalus</i>	4	1,41
Vrtna rovka <i>Crocidura suaveolens</i>	9	3,19
Poljska rovka <i>Crocidura leucodon</i>	45	15,95
Navadni krt <i>Talpa europaea</i>	2	0,70
Gozdna voluharica <i>Clethrionomys glareolus</i>	11	3,90
Veliki voluhar <i>Arvicola terrestris</i>	2	0,70
Travniška voluharica <i>Microtus agrestis</i>	3	1,06
Poljska voluharica <i>Microtus arvalis</i>	28	9,92
Kratkouhe voluharice <i>Microtus sp.</i>	1	0,35
Vrtna voluharica <i>Pitymys subterraneus</i>	15	5,31
Rumenogrta miš <i>Apodemus flavicollis</i>	1	0,35
Navadna belonoga miš <i>Apodemus sylvaticus</i>	9	3,19
Dimasta miš <i>Apodemus agrarius</i>	3	1,06
Belonoge miši <i>Apodemus sp.</i>	2	0,70
Pritlikava miš <i>Micromys minutus</i>	5	1,77
Črna podgana <i>Rattus rattus</i>	1	0,35
Siva podgana <i>Rattus norvegicus</i>	1	0,35
Hišna miš <i>Mus musculus</i>	9	3,19
Ptiči <i>Aves sp.</i>	2	0,70
Vrabci <i>Passer sp.</i>	18	6,38
Žuželke <i>Insecta sp.</i>	4	1,41
Skupaj	282	100,00

V relativno majhnem vzorcu, (282 izoliranih osebkov) je delež malih sesalcev 91,5 %, ptičev 7,1 % in žuželek 1,4 %.

Najštevilčnejša vrsta ugotovljena v prehrani pegaste sove z Murskega polja je gozdna rovka s 36,2 % deležem. Vidno so še zastopane vrste: poljska rovka s 16 %, poljska voluharica z 10 %, vrabci s 6 %, vrtna voluharica s 5 % in gozdna voluharica s 4 % deležem.

V prehrani pegaste sove z Murskega polja nastopajo vse vrste terestičnih malih sesalcev (iz družin rovk, krtov, volu-

haric in miši) znanih s tega področja, s tem dopolnjujem ugotovitve Kryštufka (1991) o razširjenosti nekaterih vrst sesalcev v Pomurju.

LITERATURA

KRYŠTUFEK, B., 1985. Mali sesalci. Naša rodna zemlja 4. PDS. Ljubljana.

KRYŠTUFEK, B., 1991. Sesalci Slovenije. PMS. Ljubljana.

TOME D., 1992. Prehrana pegaste sove *Tyto alba* na Ljubljanskem barju. *Acrocephalus* (13) 51, 33-38, Ljubljana.

POVZETEK

Iz izbljuvkov pegaste sove *Tyto alba* nabranih na Murskem polju, Slovenija (UTM: WM 96), je avtor izoliral ostanke 282 živali. Glavnino prehrane predstavljajo sesalci *Mammalia* z 91,5 %, ki pripadajo 19 različnim vrstam. Ptiči *Aves* so v prehrani zastopani s 7,1 % in žuželke *Insecta* z 1,4 % deležem. Med sesalci prevladujejo gozdna rovka *Sorex araneus* 36,2 %, poljska rovka *Crocidura leucodon* 16,0 %, poljska voluharica *Microtus arvalis* 9,9 % in vrtna voluharica *Pitymys subterraneus* 5,3 % med ptiči pa vrabci *Passer* 6,4 %.

SUMMARY

From the pellets of Barn Owl *Tyto alba* gathered at Mursko polje, Slovenia (UTM: WM 96), remains of 282 animals were isolated by the author of this article. The main part of its diet is represented by mammals, i.e. 91.5 %, belonging to 19 different species. The Aves birds are represented by 7.1 %, insects by 1.4 % share. As far as mammals are concerned, there predominate *Sorex araneus* (36.2 %), *Crocidura leucodon* (16.0 %), *Microtus arvalis* (9.9 %), and *Pitymys subterraneus* (5.3 %). Birds are most frequently represented by sparrows *Passer* (6.4 %).

Franč Janžekovič, Maistrova 10, 62000 Maribor

Pomembna avifaunistična poročila o gostujočih vrstah na avstrijskem Koroškem

Significant avifaunistic records from Austrian Carinthia

Wilhelm WRUSS

Zapis sestavlja vrsta zanimivih poročil o klatežih, redkih preletnikih in izjemno pojavljajočih se vrstah na avstrijskem Koroškem. Večidel so bila objavljena v Carinthiji II, vestniku Prirodoslovnega društva Koroške in v Egretti, glasilu Avstrijskega združenja za ornitologijo. Zapis obsega opazovanja do leta 1991.

Ledni slapnik *Gavia immer*: Po ne povsem zanesljivi objavi v Carinthiji je bil osebek opazovan 20. 3. 1991 na Milštatskem jezeru (Millstätter See) (J. Zmöllnig).

Rumenokljuni slapnik *Gavia adamsii*: Ta za celino neobičajna in izjemno redka vrsta je bila opazovana in fotografirana 8. in 9. 4. 1984 prav tako na Milštatskem jezeru (Millstätter See), dva osebka pa sta bila opazovana tudi 31. 3. 1985 (J. Zmöllnig).

Polarni slapnik *Gavia arctica*: Do izida prvega zvezka Priročnika ptic srednje Evrope (Bauer & Glutz 1966) ni bilo znano nobeno poletno opazovanje te severnjaške vrste na srednjeevropski celini. Od tedaj pa so bili letujoči osebki opazovani večkrat, na primer 1968 (2) in 1970 (3) na Bavarskem (Wust, 1981). Z Millstätter See so znana letovanja v letih 1975 (4) (Zmöllnig, 1977), 1980 (2), 1990 (2) in 1991 (2).

Ledni viharik *Fulmarus glacialis*: R. Puschig poroča v Carinthiji II 1923, da je 5. 12. 1992 na Dravi pri gradu Fala (v današnji Sloveniji) ujel mladostnega

lednega viharika, ki ga je očitno prizadelo takratno neurje. Meh hrani Prirodoslovni muzej na Dunaju.

Mali viharik *Puffinus assimilis baroli*: V Carinthiji II poroča F. C. Keller, povzemajoč časopisno notico, da je bil 8. 4. 1901 v Wolfsbergu z rokami ujet mali viharik, kar je doslej edini podatek za Avstrijo.

Rožnati pelikan *Pelicanus onocrotalus*: 28. 5. 1965 se je zadrževalo na Hodiškem jezeru (Keutschocher See) 5 osebkov, od katerih je bil eden domnevno poškodovan in zato ustreljen. Preparat tega, po poročilih z decembra 1892 in julija 1927 za Koroško tretjega

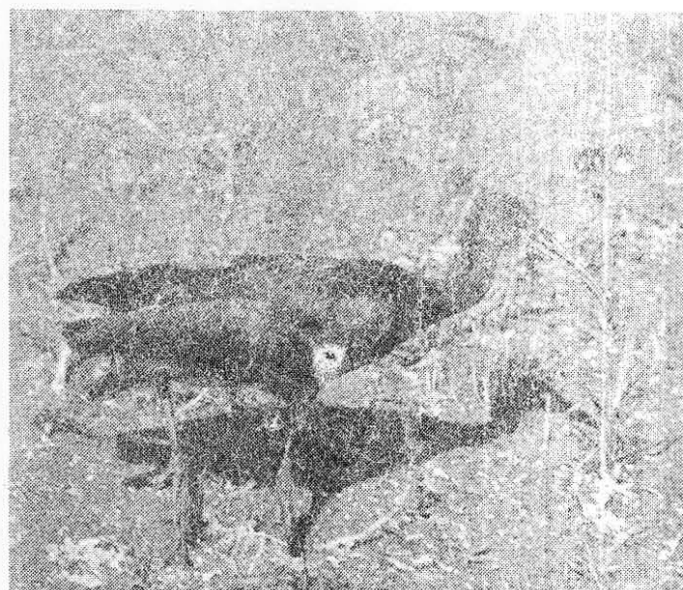

Foto 1: Plevica *Plegadis falcinellus*, 15. 8. 1988, ribnik Gressedlinger pri Wolfsbergu (M. Woschitz)

Photo 1: Glossy Ibis, August 15th, 1988 on the Gressedlinger Pond at Wolfsberg (M. Woschitz)

rožnatega pelikana, hrani Deželni muzej v Celovcu.

Kravja čaplja *Bubulcus ibis*: 21. 5. 1977 je bila opazovana na Velikovškem zbiralniku (Völkermarkter See) po večdnevni viharjih z juga, ki so v celovško kotlino prinesli tudi saharški pesek.

Žličarka *Platalea leucorodia*: Prvo poročilo za Koroško izvira iz leta 1974, ko je 22. 5. po Dravi navzgor seleča se žličarka preletela skupino obročkotalcev (S. Hemerka, M. Woschitz in W. Wruss) v koloniji sive čaplje v Žvabeku (Schwabegg). V naslednjih dneh je bila opazovana na domnevnih zadrževališčih: 24. 5. na Velikovškem zbiralniku (Völkermarkter See), 25. in 26. 5. na Zablatnikovem ribniku (Sablatnigteich). Med 18. in 22. 5. 1987 pa se je zadrževala v gramoznici v Hovji vasi (Pfaffendorf) pri Celovcu.

Plevica *Plegadis falcinellus*: Od 1. do 3. 5. 1970 se je zadrževala na poplavljenih travnikih na Gosposvetskem polju v bližini vojvodskega stola (Zollfeld). Od 21. do 23. 4. 1978 pa je bil en osebek opazovan na področju ribnika Grosse-dlinger v Labotski dolini (Lavant tal). 15. 8. 1988 pa je bil ujet mladostni osebek, ki pa je na žalost kmalu zatem poginil.

Belolična gos *Branta leucopsis*: 7. 4. 1991 se je par zadrževal na Velikovškem zbiralniku (Völkermarkter Staussse). Ker sta bili ptici zelo krotki, je bilo mogoče prebrati obroček iz Radolfzella in tako ugotoviti, da izvirata iz Lorenzovega inštituta v Grunau-u.

Grivasta gos *Branta bernicla*: 28. 3. 1991 je bila opazovana na Velikovškem zbiralniku (Völkermarkter Staussse).

Egiptovski jastreb *Neophron percnopterus*: Carinthia II poroča, da je bil

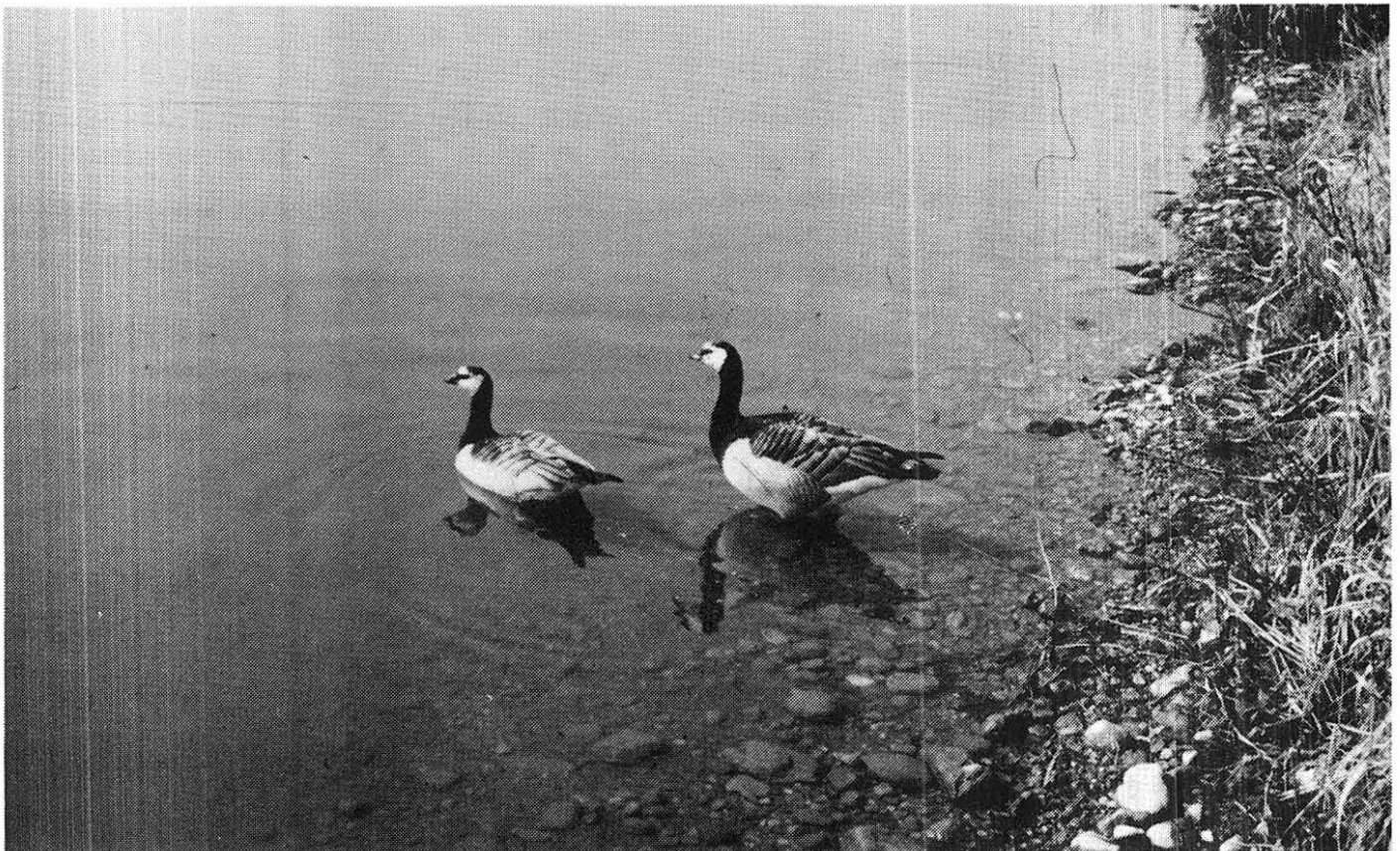

Foto 2: Belolična gos *Branta leucopsis*, 7. 4. 1991, Velikovški zbiralnik (Völkermarkter Staussse) (M. Woschitz)

Photo 2: Barnacle Goose, April 7th, 1991 at Völkermarkter Staussse (M. Woschitz)

septembra 1924 ustreljen v okolici Hüttenberga (Zifferer, 1925). Zanimivo poročilo je prispeval M. Rössler, ki je 5. 7. 1990 v Goldenberški skupini (Goldenberggruppe) opazoval odrasli osebek (*Limicola* (4) 5: 278).

Deviški žerjav *Anthropoides virgo*: 1. 10. 1989 sta bila dva osebka opazovana pri Šmihelu pri Pliberku (St. Mihaelu ob Bleiburgu) (S. Kraut), kar je prvi podatek za Avstrijo, 6. 10. je bil samo še eden. Naslednji dan so bili najdeni ostanki enega izmed njiju, po čemer se je dalo sklepati, da ga je uplenila lisica. Preživeli osebek je bil zadnjič opazovan 8. 10.

Morska sraka *Haematopus ostralegus*: 25. 9. 1985 je bil na bregu Zilje (Gail) pri kraju Kotschach-Mauthen ustreljena morska sraka, kar je prvi podatek za Koroško.

Veliki prodnik *Calidris canutus*: 11. 9. 1991 je bil v Ornitološkem rezervatu Črni grad (Neudenstein) pri Velikovškem zbiralniku (Völkermarkter Stausee) ujet in obročkan veliki prodnik (M. Woschitz), kar je prvi podatek za Koroško.

Ploskokljunec *Limicola falcinellus*: 25. 8. 1979 so bili odkriti trije osebki na muljastem bregu dravinega zavoja pri Vernberku (Wernberg) (J. Zmöllnig), kar je bilo 27. 8. tudi potrjeno (S. Wagner). To je prvo poročilo o tej vrsti za Koroško v tem stoletju (Wagner, 1980a).

Ploskokljuni liskonožec *Phalaropus fulicarius*: 5. in 6. 5. 1991 je bil ugotovljen na dravskem zbiralniku pri Mauthbrücknu, kar je prvo poročilo za Koroško (J. Zmöllnig, S. Wagner).

Rdečenogi polojnik *Himantopus himantopus*: Od 21. do 24. 5. 1977 se je par polojnikov zadrževal na Velikovškem zbiralniku (Völkermarkter See).

Bilo je to po večdnevni močnih vetrovih z juga (primerjaj pri kravji čaplji!). 22. 5. sta bila polojnika fotografirana pri parjenju (S. Hemerka). Drugi podatki: 4. 5. 1978 na kopališču Dobriach na Milštatskem jezeru (Millstätter See), 24. 5. 1980 pri Smerčah (Emmersdorf) v Ziljski dolini (Gailtal), 19. 5. 1991 na Velikovškem zbiralniku (Völkermarkter Stausee).

Rjava komatna tekica *Glareola pratincola*: 21. 5. 1975 je bila opazovana pri ribniku Grossedlinger pri Wolfsbergu, 30. 5. 1978 dve med valečimi pribami pri Velikovškem zbiralniku in 17. 5. 1980 ena v gramoznici Hovja vas (Pfaufendorf) pri Celovcu (Klagenfurt).

Velika govnačka *Stercorarius skua*: 6. in 7. 7. 1976 je bila na Milštatskem jezeru (Millstätter See) opazovana in fotografirana velika govnačka (J. Zmöllnig), kar jej do zdaj edini podatek za Koroško.

Foto 3: Grivasta gos *Branta bernicla*, 28. 3. 1991 na Velikovškem zbiralniku (Völkermarkter See) (J. Zmöllnig)

Photo 3: Brent Goose, March 28th, 1991 at Völkermarkter Stausee (J. Zmöllnig)

Ledni galeb *Larus hyperboreus*: 20. 1. 1979 je bil na bregu Metnitza v Celovcu (Klagenfurt) odkrit ledni galeb (E. Hable), ki se je tu zadrževal do 28. 1. Od 9. 2. do 23. 2. se je galeb zadrževal na področju Beljaka (Villach) (Wagner, 1980b).

Kričava čigra *Sterna sandvicensis*: V Schwemmholtzu pri Vernberku (Wernberg) na Dravinem zavoju je bilo 12. 7. 1985 opazovanih 8 osebkov (M. Thaler).

Azteški galeb *Larus atricilla*: Doslej edino opazovanje te vrste izvira iz Velikovškega zbiralnika (Völkermarkter Stausse): 11. 5. 1972 se je v jati približno stotih rečnih galebov zadrževal azteški galeb v gnezditvenem perju.

Senegalska grlica *Streptopelia senegalensis*: 28. 8. 1991 je bila opazovana v Spittalu na Dravi. Ptica ni bila obročkana, pa tudi kaj drugega ni kazalo na to, da bi pobegnila iz ujetništva.

Snežna sova *Nyctea scandiaca*: Konec oktobra 1985 je bila opazovana na prelazu Plöckenpass (R. Gressel).

Uralska sova *Strix uralensis*: Ta redka sova predstavlja na Koroškem slejko-prej uganko. Nadgozdar Granik je leta 1955 poročal o uspešnem gnezdenju pri Griffenu v letu 1955. Ena je bila 3. 10. 1976 na področju Satnitza po pomoti ustreljena. V noči od 24. na 25. 12. 1981 pa se je ena ujela v mrežo nogometnih vrat v Borovljah (Ferlach).

Čebelar *Merops apiaster*: O tem redkem gostu iz jugovzhoda je ponovno nekaj opažanj. 1985 je bilo prvič potrjeno gnezdenje na južnem Koroškem. Gnezdišče je bilo do leta 1991 stalno zasedeno.

Kratkoprsti škrjanec *Calandrella brachydactyla*: Prvo poročilo za Koroško je z 8. 4. 1990, ko je bil opažen na

Jaklingerjevih poljih (Jaklinger Felder) pri Wolfsbergu (P. Rass). Od 17. do 22. 4. 1991 pa se jih je 5 zadrževalo v gramoznici Hovja vas (Pfaffendorf) pri Celovcu (Klagenfurt).

Uhati škrjanec *Eromophila alpestris*: O tem redkem zimskem gostu je več poročil: 16. 1. 1954 pri Celovcu (Klagenfurt), 31. 1. 1979 v gramoznici Hovja vas (Pfaffendorf) pri Celovcu (Klagenfurt) in pri Treibach-Atlhofnu od 7. do 13. 2. 1987. Nenavadno je opazovanje dveh osebkov, od katerih je eden občasno pel, 26. 7. 1980 na Hohenwegu med Porzejem in Hochweissteinom na približno 2350 metrih nadmorske višine, v Karnijskih Alpah, na meji med vzhodno Tirolsko in Benečijo (C. Stobbe). Po obarvanosti sodeč uhati škrjanec ni pripadal balkanski, temveč nordijski podvrsti *E. a. flava*.

Pušcavec *Monticola solitarius*: 4. in 5. je bil samec te vrste opazovan na obrobju Mallnitza (G. Gressel, 1975b).

Foto 4: Ploskokljuni liskonožec *Falaropus fulicarius*, 5. 5. 1991 na Dravskem zbiralniku (Draustausee) pri Mauthbrücknu (J. Zmöllnig)

Photo 4: Grey Phalarope, May 5th, 1991 at Draustausee at Mauthbrücken (J. Zmöllnig)

Variantni drozg *Turdus ruficollis atrogularis*: Edino opazovanje te vrste na Koroškem datira z dne 12. 4. 1975, ko je bil pri Zollfeldu v bližini vojvodskega stola opazovan samec.

Taščična penica *Sylvia cantillans*: 1. 5. 1974 je bil samec v jelšah na obrežju potoka, ki priteče iz Stappitzer See pri Mallnitzu (Pflegerl, 1975a).

Rjava listnica *Phylloscopus fuscatus*: 22. 11. 1973 se je pojavila na vrtu gospoda Woschitza v Celovcu (Klagenfurt), kar je prvo poročilo o tej vrsti za Avstrijo (Woschitz, 1974).

Planinska vrana *Pyrrhocorax pyrrhocorax*: Več opažanj: 30. 10. 1975 na področju Plockena, 3. 7. 1977 na Svinji planini (Saualpe), 20. 9. 1980 pri Bergu v dolini Drave, 15. 10. 1984 na Tschintemuntalmu na področju Plöckena in 27. 7. 1990 dva osebka na italijanski strani prehoda Plöcken na področju Zgornjega Colinetta.

Rožasti škorec *Sturnus roseus*: Edino poročilo o tej vrsti iz tega stoletja za Koroško: 3. 6. 1972 se je odrasel osebek pojavil v Molzbichlu pri Spittalu na Dravi (Zmölnig, 1972).

Beloglavi strnad *Emberiza leucocephala*: 17. 2. 1976 je bila ujeta samica v Celovcu (Klagenfurt), kar je prvo poročilo o tej vrsti na Koroškem (Woschitz, 1977).

Plotni strnad *Emberiza cirrus*: 30. 1. 1978 je bil samec ujet v Žrelcu (Ebenenthal) pri Celovcu (Klagenfurt), kar predstavlja prvo poročilo o tej vrsti za Koroško. (prev. I. G.)

LITERATURA

BAUER, K. & U. GLUTZ VON BLOTZHEIM (1966): Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 1. Frankfurt/M.

FELDNER, J. (1979): Die Zugvögel des Lavantales, Carinthia II 169/89, 406-426.

GLUTZ VON BLOTZHEIM, U. & K. BAUER (1982): Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 8, Wiesbaden.

GLUTZ VON BLOTZHEIM, U. & K. BAUER (1986): Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 10, Wiesbaden.

KELLER, F. C.: Ornithologische Beobachtungen über Frühjahr und Sommer 1901. Carinthia II, 91/1901, 148-159.

PFLEGERL, E. (1975b): Eine Blaumerle *Monticola solitarius* bei Mallnitz, Kärnten. Egretta 18: 68.

WAGNER, S. (1980a): Sumpfläufer *Limicola falcinellus* an der Drauschleife bei Villach. Egretta 23: 61-62.

WAGNER, S. (1980b): Eismöwe *Larus hyperboreus* überwintert in Kärnten, Egretta 23: 63.

WOSCHITZ, M. (1974): Ein Dunkellaubsänger *Phylloscopus fuscatus* in Kärnten - erster Nachweis in Österreich. Egretta 17: 1-3.

WOSCHITZ, M. (1974): Erstnachweis der Fichtenammer *Emberiza leucocephala* für Kärnten. Egretta 20: 47-48.

WRUß, W. (1971): Ein Brauner Sichler in Kärnten beobachtet. Egretta 14: 25.

WRUß, W. (1973): Die Sumpf- und Wasservögel in Kärnten Carinthia II, 163/83: 531-582.

WRUß, W. (1972-1991): Vogelkundliche Beobachtungen aus Kärnten, Carinthia II, 162/82 - 182/102 (Jährliche Übersichten).

WÜST, W. (1981): Avifauna Bavariae. Die Vogelwelt Bayerns im Wandel der Zeit. München.

ZIFFERER, A.: Seltenerere Vogelerscheinungen in Kärnten. Carinthia II, 114/115-1925, 72 uff.

ZMÖLNIG, J. (1972): Ein Rosenstar *Sturnus roseus* in Oberkärnten. Egretta 14: 60.

ZMÖLNIG, J. (1977): Übersommerung von Prachtauchern *Gavia arctica* am Millstätter See, Kärnten. Egretta 20: 45.

POVZETEK

Avtor poroča o zelo zanimivih opažanjih redkih klatežev in preletnikov na avstrijskem Koroškem, tako zgodovinskih kot sedanjih. V zvezi s slapniki je nedvomno najbolj zanimivo poletovanje polarnega slapnika *Gavia arctica* na Milštatskem jezeru (1975, 1980, 1990 in 1991). Na velikovškem umetnem jezeru pa je bil med 100 rečnimi galebi 11. maja 1972 odkrit azteški galeb *Larus atricila*, kar

je edino znano opazovanje te vrste v srednji Evropi. Najbolj znan koroški obročkovelec M. Woschitz pa je na svojem vrtu v Celovcu 22. novembra 1973 ujel rjavo listnico *Phylloscopus fuscatus*. Šicer pa je zanimivo vedeti, da je bila večina teh redkih ptic opazovana na koroških umetnih jezerih in gramoznicah.

SUMMARY

The author reports on some very interesting observations of rare vagrants and passage migrants in Austrian Carinthia in the past and present. The most interesting, as far as Divers are concerned, are without doubt the appearances of Black-throated Divers *Gavia arctica* at Lake Mill-

stät (in 1975, 1980, 1990 and 1991). At Völkermarkt Reservoir, on the other hand, a Laughing Gull *Larus atricilla* was discovered on May 11th, 1972, which is the only known record for this species in Middle Europe, while M. Woschitz, best known for bird-ringing in Carinthia, caught, on November 22nd, 1973 in his Klagenfurt garden, a Dusky Warbler *Phylloscopus fuscatus*. It may be interesting that most of these rare birds were observed at Carinthian reservoirs and gravel pits.

Wilhelm Wruß, A-9020 Klagenfurt,
Walddorf 62, Austria

Spomladanski prelet sršenarjev *Pernis apivorus* prek Maribora Spring passage of Honey Buzzards *Pernis apivorus* over Maribor

Hladna fronta s padavinami, ki je prejšnje dneve zajela naše kraje, se je umaknila nad vzhodni Balkan in tako 19. 5. 1991 po nekaj mokrih dnevih spet ni deževalo. Še vedno pa je bilo oblačno in neprijazno vreme pri temperaturi +10°C. Meja sneženja je bila na nadmorski višini 900 m.

Omenjenega dne sem ob 11.30 stopil na balkon domače hiše in že takoj opazil v zraku dva (2) sršenarja. Le par sto metrov za njima jih je letelo še sedem (7). Tedaj sem stekel po daljnogled in odhitel na dvorišče. Nad Dravo sem zagledal skupno osemnajst (18) sršenarjev, ki so krožili in se v spirali dvigali. Priletelo je še sedem primerkov, takoj za njimi pa jata kar petindvajsetih (25) osebkov. Ti sršenarji niso krožili, pač pa so počasi drseli v smeri proti Avstriji (proti severu). Malo za njimi sem opazo-

val še dva (2) primerka in tako lahko rečem, da je v času od 11.30 do 12h preletelo Studence pri Mariboru vsaj 52 sršenarjev. Takoj nato sem odšel k Dravi. Od 12h do 12.45 sem opazoval še petdeset (50) sršenarjev (6+1+2+2+1+25+13). Potem sem bil od 12.45 do 13.45 v gozdu in morebitnih sršenarjev nisem mogel opaziti. Iz gozda sem prišel pri čolnarni Elektrokovina, to je približno 3 km od kraja prejšnjih opazovanj. Število sršenarjev se je očitno nekoliko zmanjšalo, saj sem v času od 13.45 do 14.45 opazil »le« petindvajset (25) osebkov (6+2+10+6+1). V naslednjih tridesetih minutah pa sem opazoval samo en osebek. Ob 15.15 sem končal obhod po terenu. Krajši sprehod ob Dravi sem naredil še v času od 16.15 do 17.15 in opazil še šest (6) osebkov.

Dne 19. 5. 1992 je opazoval sršenarje tudi F. Bračko, in sicer na Kalvariji nad Mariborom. Od 13 h do 14 h je opazil osemnajst (18) osebkov. Leteli so proti severu (glej tudi prispevek v 51. številki v rubriki Iz ornitološke beležke s podatki za leto 1989, op. ur.). M. Vogrin je isti dan opazoval deset (10) sršenarjev, ki so krožili nad Hotinjo vasjo (približno 12 km JV od Maribora). Milan je edini, ki jih je opazoval še naslednji dan (20. 5. 1991), vendar je v teku celega dne opazoval le šest (6) osebkov. Za odstopljene podatke se obema lepo zahvaljujem.

Vrhunec tega preleta je bil torej 19. 5. 1991, takoj po delnem izboljšanju vremena. Potekal je v smeri sever-severovzhod. Sršenarji so leteli nad Dravskem poljem (po ravnini), nato pa čez Kozjak proti svojim gnezdiščem na severu.

Vzrok za številčno tako močan prelet lahko iščemo v prejšnem slabem vremenu. Sršenarji so se na svoji poti proti gnezdiščem verjetno ustavili na meji hladne fronte in nizkega zračnega pritiska. Ker je tako vreme trajalo kar precej časa, je prišlo tam do velike koncentracije teh ujed. Ob prvem izboljšanju vremena pa so vsi hkrati nadaljevali pot in tako smo lahko opazovali toliko osebkov hkrati.

Če bi bilo takrat na terenu več opazovalcev na različnih krajih in bi opazovali že od zgodnjega jutra, bi bilo skupno število opaženih sršenarjev verjetno še precej večje kot 167 osebkov.

LITERATURA

- BRUN D., dr. C. KÖNIG, A. SINGER (1986): Die Vögel Deutschland und Europas, (1990); Stuttgart.
 DELIN H., L. SVENSSON, P. BARTHEL (1988): Der Kosmos-Vogelatlas (1989); Stuttgart.

POVZETEK

19. 5. 1991 so trije opazovalci nad Mariborom in okolico prešteli 167 selečih se sršenarjev *Pernis apivorus*, kar je verjetno povezano z začasno prekinjeno selitvijo zaradi hladne fronte in nizkega zračnega pritiska. Neugodne atmosferske razmere so povzročile veliko koncentracijo selečih se sršenarjev na enem mestu.

SUMMARY

On May 19th, 1991 three separate observers counted up, above Maribor and its vicinity, 167 migrating Honey Buzzards *Pernis apivorus*. This large number can be attributed to the temporarily terminated migration along the cold front and low atmospheric pressure line, what in fact caused this concentration of the migrating birds on a single spot.

Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor

Pozen prelet rdečih lastovk *Hirundo daurica* v severni Dalmaciji

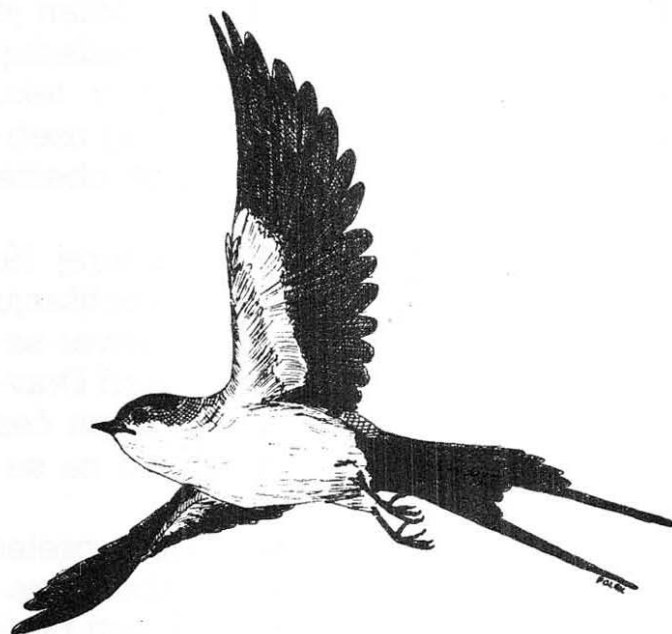
Late passage of Red-rumped Swallows *Hirundo daurica* in Northern Dalmatia

Mauricio STIPČEVIĆ

Dne 5. 11. 1990 sem okrog desetih obiskal majhen zaliv na morski obali v južnem delu Zadra. Ob hladnem in oblačnem vremenu je pihal umirjeni južni veter. Sprehajajoč se po obali sem opazil v zraku pet lastovk. Presenečen sem opazil, da imajo jurice in zatilje rjasto rdeče barve, grla pa rumenkasta. Pet rdečih lastovk je letalo nizko, pri tem pa so lovile drobne žuželke. Pri treh se je videlo, da imajo robna repna peresa krajša, po čemer sklepam, da so predstavljale družino. Opazoval sem jih pol ure.

Rdeče lastovke so bile v sosednih deželah opazovane najkasneje 22. 9. 1983 v Makedoniji (Dijksen in Dijksen 1986). Na Hrvaškem so bile videne najkasneje 20. 10. 1954 v Dubrovniku (Tutman 1956). Pojavljanje teh lastovk v začetku novembra smemo najbrž pripisati poznemu gnezdenju, ki ga je zagotovo povzročilo ponavljajoče se gnezdenje zaradi propada prejšnjega legla. V severni Italiji je pri Udinah nek par rdečih lastovk gnezdil še 24. 10. 1982 (Genero 1983). Ta par je po speljavi mladičev lahko poletel proti jugu šele v začetku novembra, kar je primerljivo z opazovanjem v Zadru.

Nedvomno so zakasnele selivke priletele iz južnoevropskih gnezdišč nekje v Italiji, Sloveniji ali Hrvaški, ki so vsa na severnem robu areala v zahodni palearktiki. Severne populacije, h katerim pripadajo tudi evropske, se običajno selijo posamično ali v majhnih skupinah skupaj z drugimi vrstami la-

stovk iz družine Hirundinidae. Glavnina jesenskega preleta preko Gibraltarja poteka v septembru in se nadaljuje v oktobru. Nekoliko prej se odpravijo na pot vzhodne populacije zahodne palearktike. Iz Turčije odletijo konec septembra, a na Cipru je glavni prelet od konca avgusta do sredine septembra (Cramp et al. 1988).

V Dalmaciji je mogoče videti zadnje kmečke lastovke *Hirundo rustica*, breguljke *Riparia riparia* in mestne lastovke *Delichon urbica* konec septembra in rekdokdaj v začetku oktobra. To pa pomeni, da je bila opazovana skupina lastovk prisiljena leteti večji del poti, če ne celo pot proti prezimovališču, sama. S tem so izpostavljene dvojnemu tveganju: niso tako varne pred plenilci (Perrins in Birkhead 1983) in pred slabim vremenom, čemur bi se

izognile, če bi se na pot odpravile pravočasno (Elkins 1988).

Rdeča lastovka je kot termofilna vrsta manj prilagodljiva naglim in popolnim vremenskim preobratom (Cramp et al. 1988). In kakšni so razlogi za pozno gnezdenje rdeče lastovke v severnem Sredozemlju? Eden je globalno povečanje temperature v Južni Evropi (Wicht 1978), drugi pa bi lahko bil ta, da se je ta vrsta lastovke prilagodila na nekoliko hladnejše podnebje. Temu v prid govori pozno gnezdenje na severnem robu njenega areala, v severni Italiji. V Grčiji in Bolgariji namreč rdeče lastovke gnezdiijo le do konca julija, v Španiji pa do septembra (Cramp et al. 1988). (prev. I. G.)

LITERATURA

CRAMP, S. (ed.) (1988): The Birds of the Western Palearctic, Vol. V. Oxford University Press, Oxford.

DIJKSEN, A., DIJKSEN, S. (1986): Ornithological Observations in Macedonia, Yugoslavia, in Autumn 1983. *Larus* 36-37: 265-282.

ELKINS, N. (1988): Weather and Bird Behaviour. T and A D Poyser, Calton.

GENERO, F. (1983): La Rondine rossiccia *Hirundo daurica* nidifica in Friuli. *Rivista Italiana Ornitologia* 53: 77-79.

PERRINS, C. M., BIRKHEAD, T. R. (1983): Avian Ecology, Blackie, Glasgow.

TUTMAN, I. (1956): Podaci o opažanjima lastavice pećinske, *Hirundo daurica* (L.) u Dubrovniku. *Larus* 8: 154-154.

WICHT, U. (1978): Zur Arealausweitung der Rötelschwalbe *Hirundo daurica* in Europa. *Anz. orn. Ges. Bayern* 17: 79-98.

POVZETEK

Dve odrasli in tri mlade rdeče lastovke, družina torej, so bile 5. 11. 1990 opazovane v Zadru. To je najkasnejše opazovanje te vrste na Hrvaškem in na ozemlju sosednih držav. Družina je očitno kasnila na poti v afriško prezimovališče zaradi

poznega gnezdenja. Ker so vse vrste lastovk, s katerimi rdeča lastovka potuje skupaj, medtem že odletele in so celo morda medtem že dosegle prezimovališče, je takšno selitveno vedenje nenavadno. Po poznem gnezdenju (v severni Italiji) in poznem preletu (severna Dalmacija, četudi le na osnovi dveh primerov, lahko domnevamo, da se vrsta prilagaja na nekoliko hladnejšo klimo. Upoštevati pa moramo tudi dejstvo, da se Sredozemlje v celoti segreva.

SUMMARY

Two adult and three fledgling Red-rumped Swallows, evidently a family group, were observed on 5th November 1990 at Zadar in Northern Dalmatia. This is the latest appearance of this species in Croatia and its adjacent states. The family group has been late on autumn migration towards African winter quarters clearly due to a late or delayed breeding. As all swallow species departed and disappeared from Northern Dalmatia already a month ago, five Red-rumped Swallows were now forced to overfly at least part or perhaps the entire migrational distance alone in the absence of other swallows. This is a very unusual behaviour, for they otherwise migrate in flocks composed of other swallow species. Although this is just one of the few recorded cases of late breeding (in Northern Italy) and late presence (in Northern Dalmatia) in this part of Europe, this may speak in favour of the supposition of a greater adaptability of this thermophilic species on somewhat cooler climate.

Mauricio Stipčević, Marka Marulića 29,
57000 Zadar, Croatia

ČRNA ŠTORKLJA

Prosim za podatke o črni štorclji *Ciconia nigra* v Sloveniji. Rabil jih bom za njeno predstavitev na simpoziju v Latviji aprila 1993. *Janez Gregori, Prirodoslovni muzej Slovenije, Prešernova 20, p.p. 290, 61001 Ljubljana.*

Plotni strnad *Emberiza cirlus* na avstrijskem Štajerskem

Cirl Bunting *Emberiza cirlus* in Austrian Styria

Johann BRANDNER

Kot predstavnik sredozemske, toplo-ljubne favne je plotni strnad *E. cirlus* gnezdilec južne in jugovzhodne Evrope. V vremensko ugodnih področjih Avstrije, na Tirolskem v dolini Inna (Gstader & Myrbach, 1986, Goodwin, 1965, Niederfolksgruber, 1968) na predarlberskem v okolici Bodenskega jezera (Bau, 1907) kakor tudi na področju Dunaja (Lugitsch, 1936a,b, 1937, 1948-1955, Tomek, 1947, Luft & Duda, 1970) in v gradiščanski dolini Purga (Ressel, 1980) opažamo tako posamezne osebkke kot pare.

Iz 19. stoletja je s Štajerske poznan en sam podatek (Seidensacher, 1862). 28. 6. 1841 je Seidensacher našel v neki loki pri Feldkirchnu, južno od Gradca, gnezdo s štirimi jajci. 25. 5. 1980 je Samwald odkril v Ölbergu pri Klöchu (vzhodna Štajerska) pojočega samca (Samwald F. & Samwald O., 1983). Od leta 1984 sta Brandner in Zimmerhackl opazovala plotne strnade v različnih krajih južne Štajerske: v Grassnitzbergu (Spielfeld), Leibnitzu, Kaltneleggu (Glanz), Unterglanzu in Sernau-u (Gamnitz). 148 let po gnezditvenem poročilu Seidensacherja nam je leta 1989 uspelo ugotoviti gnezditve v Unterglanzbergu in Sernau (Brandner, 1991). Tudi leta 1990 so bila ugotovljena tri in leta 1991 eno gnezdenje na tem področju. V bližnji, krajinsko in podnebno zelo podobni severnovzhodni Sloveniji je F. Bračko 2. 8. 1988 opazoval par plotnih strnadov pri krmljenju mladičev. (Bračko in litt.) Krajinske danosti, kot na primer vino-gradi, travišča in grmišča, gozdni pa-

robki, senožetni sadovnjaki, ustrezajo prebivališčnim zahtevam plotnega strnada. Izjemno mile zime brez snega v letih od 1987 do 1990 so omogočale redna zimska opazovanja, tako je bilo leta 1990 opazovanih sedem prezimujočih osebkov. Takšne za plotnega strnada ugodne vremenske razmere zagotovo pripomorejo k širjenju areala te vrste. Po drugi strani pa ne gre prezreti možnosti, da plotni strnad morda že dalj časa prebiva na južnem Štajerskem, a je bil doslej spregledan.

Plotnega strnada prištevamo k najredkejšim vrstam Štajerske in Avstrije, v Rdečem seznamu (Bauer, 1989) pa ga obravnavamo kot ogroženo gostujočo gnezdilko. (prev. I. G.)

LITERATURA

- BAU, A. (1907): Die Vögel Vorarlbergs. J. ber. Vorarlberg, Musealv. 44, 48 pp.
- BAUER, K. (1989): Rote Liste der gefährdeten Vögel und Säugetier Österreichs und Verzeichnisse der in Österreich vorkommenden Arten. Öst. Ges. für Vogelkunde, Klagenfurt, 58 pp.
- BRANDNER, J. (1991): Neuere Nachweise und Brutvorkommen der Zaunammer *Emberiza cirlus* in Österreich. Egretta, 34, 73-85 (1991).
- GOODWIN, D. (1965): Zaunammer *Emberiza cirlus* bei Leiblfing (Öst.) j. Orn. 106, 111.
- GSTADER, W. & H. MYRBACH (1986): Die Vogelwelt eines Teiches bei Inzing, Tirol. Monticola 5, 101-212.
- LUFT, I. & E. DUDA (1970): Zaunammer *Emberiza cirlus* auf dem Nußberg (Wien). Egretta 13, 3-4.
- LUGITSCH, R. (1936a): Die Zaunammer in Niederösterreich. Die Natur 12 88-89.

(1936b): Einiges vom Mödlinger Zaunammer. Die Natur 12, 128-129.

(1937): *Emberiza cirius* Brutvogel bei Wien. Orn. Monatsberichte 45, 202-204.

(1948-1955): Überwinternde *Emberiza c. cia* L. - Zippammer - und *Emberiza cirius* L. - Zaunammer. Aquila 55-58, 297.

NIEDERWOLFSGRUBER, F. (1968): Ornith. Beobachtungen aus Nordtirol. Monticola 1, 169-196.

RESSEL, F. (1980): Naturkunde des Bezirks Scheibbs. Tierwelt (1), Scheibbs, 392 pp.

SAMWALD, F. & O. SAMWALD (1983): Ornithologische Beobachtungen, vorwiegend aus der Oststeiermark in den Jahren 1979 und 1980. Mitt. Abt. Zool. Landesmuseum Joanneum 29, 19-40.

SEIDENSACHER, E. (1862): Mitteilungen über das Brüten mehrerer Vögel der Steierm. Ver. k und k zool.-bot. Ges. 12, 787-794.

TOMEK, R. (1947): Über Nestbau und Eier der Zaunammer in Österreich. Natur und Land 33/34, 52-53.

POVZETEK

Po letu 1841 je bila v letih 1989, 1990 in 1991 v krajih Unterglanzberg in Sernau ugotovljena gnezditelj plotnega strnada *Emberiza cirius*. Habitat je tam bogato sestavljen: prepletajo se vinogradi, senožetni sadovnjaki, travišča in grmišča in gozdni robovi. Avtor pripisuje širjenje areala te sicer sredozemske vrste v kraje z izrazito celinskim podnebjem, predvsem milim zimam, kakršne so bile v letih od 1987 do 1990, ko je bilo mogoče to vrsto strnada opazovati v teh krajih tudi pozimi. Seveda pa ni izključeno, da je bila vrsta doslej prezrta. Plotni strnad je v Avstriji uvrščen v Rdeči seznam kot ogrožena gostujoča gnezdilka.

SUMMARY

In 1981, 1990 and 1991, breeding of the Cirl Bunting *Emberiza cirius* was established for the first time since 1841 at Unterglanzberg and Sernau in Styria. The habitat there is rich, intertwined with vineyards, traditional orchards, grassy patches, shrubberies and forest edges. The author ascribes the extension of the range of this other-

wise Mediterranean species to places with distinct continental climate primarily to mild winters, as were the ones from 1987 to 1990, when Cirl Buntings could be seen in these places in winter as well. On the other hand it is quite possible that this species has been simply overlooked. Cirl Bunting has been in Austria included on the Red List as an endangered visiting breeder.

Johann Brandner, Puchstrasse 9, 8430 Leibnitz, Austria

British Library of Wildlife Sounds (BLOWS)

BLOWS smo ustanovili leta 1969 kot mednarodno neprofitno organizacijo, ki naj bi zbirala in ohranjala zapise živalskih glasov, hkrati pa delovala kot nekakšna priročna knjižnica za raziskovalne in izobraževalne namene. Danes ima BLOWS že mednarodno priznano zbirko glasov vseh mogočih živali z vsega sveta - ptic, sesalcev, žuželk, dvoživk, plezalcev in rib. Poseben poudarek smo dali glasovom ptic, predvsem tistim iz zahodnega Palearktičnega območja.

BLOWS lahko z glasovi ptic pomaga ornitologom na več načinov: (1) da jim svetuje o razpoložljivosti posnetkov glasov večine ptičjih vrst po vsem svetu; (2) jim v raziskovalne namene pošlje kopije posnetkov iz lastne knjižnice; (3) jim z uporabo sonografa pomaga pri analizi glasov; (4) jim svetuje glede opreme in tehnike snemanja; (5) in jim s svojimi posnetki pomaga pri identifikaciji ptic.

Po drugi strani pa ornitologi lahko pomagajo naši organizaciji tako, da za njeno knjižnico prispevajo svoje posnetke in tako omogočijo, da postanejo precej bolj dostopni za raziskave. Dobrodošli so posnetki vseh ptičjih vrst, saj bodo pripomogli k temu, da naša zbirka postane bolj celovita. Predvsem bi radi dobili še veliko več posnetkov ptic s celotnega Palearktičnega območja, sicer pa naj darovalci takšnega gradiva vedo, da bodo njihovi prispevki trajno shranjeni po naših visokih arhivskih standardih, in sicer v eni največjih zbirk živalskih glasov na svetu. Prosimo vas, da glede podrobnosti prosite za našo brošuro »Notes for Contributors« (Sporočila darovalcem posnetkov).

British Library of Wildlife Sounds (BLOWS),
National Sound Archive, 29 Exhibition Road,
London SW7 2AS, U.K.
Fax 071-823 8970
Telephone 071-589 6603

Iz ornitološke beležnice

From the ornithological notebook

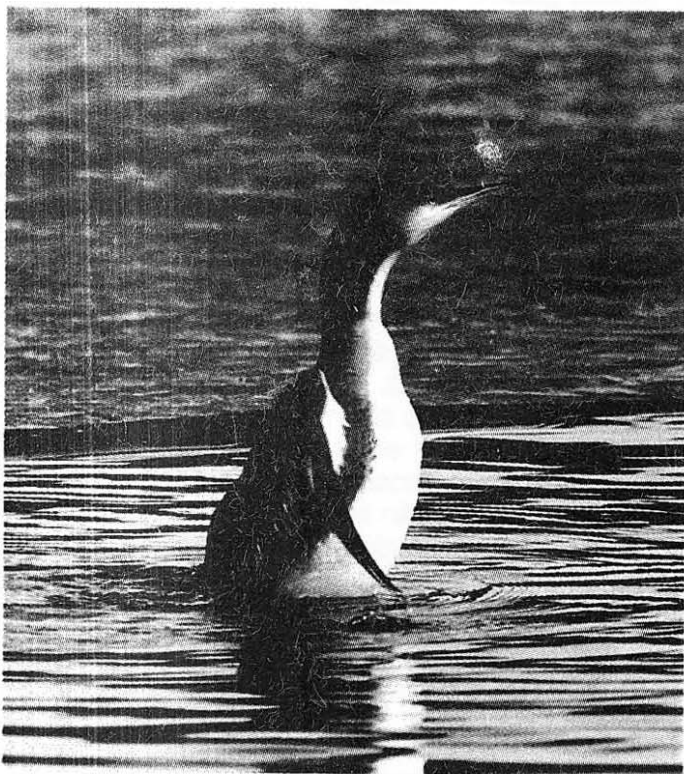
POLARNI SLAPNIK *Gavia arctica*

BLACK-THROATED DIVER – from December 7th to 29th, 1991 at Šobec near Lesce (in swimming pool with entrapped stream and sandy bottom)

Malo preden se je stemnilo, sem dne 7. 12. 1991 na Šobčevem bajerju pri Lescah opazil slapnika v zimskem perju. Plaval je ločeno od jate rac, in sicer po sredini bazena, ki je bil zamrznjen le pri iztoku. Zaradi slabe svetlobe nisem mogel ugotoviti, za katero vrsto gre. Naslednji dan zjutraj je bazen zamrznil že do otoka, slapnik pa je urejal perje in se potapljal na eni izmed nezaledenelih zaplat med ledom.

Po ravnem kljunu, temnem perju do višine oči in belini na spodnji strani vse do noge sem ugotovil, da gre za polarnega slapnika. Ob strani vratu in delu prsi je imel še ostanke svatovskega perja. Enajstega decembra sem ga posnel s kamero, ko se je potapljal in plaval daleč pod ledom, tako da so se otroci drsali nad njim in ga opazovali skozi led.

Race so se slapnika bale in se preselile na prvo zbiralno zajetje. Čez nekaj dni je poizkušal

tudi leteti, sicer pa je bil v dobri kondiciji. Zadnjič sem ga opazoval in fotografiral 29. decembra. Boris Kozinc, Hraše 1a, 64249 Lesce

ČOPASTI PONIREK *Podiceps cristatus*

GREAT CRESTED GREBE – 2 nests at Draga near Ig in 1983

19. 6. 1983 sem prijetno presenečen v Dragi našel gnezdo čopastega ponirka *Podiceps cristatus* s tremi jajci. Zdelo se mi je pa malo nenavadno, da niso pokrita, kajti ponirki imajo navado, da jajca pokrijejo, kadar zapustijo gnezdo. Iz zaklona sem opazoval, kaj se bo zgodilo. Na moje veliko presenečenje in razočaranje hkrati je na gnezdo pristopicala zelenonoga tukalica *Gallinula chloropus* in se takoj lotila enega od jajc. Zmotil sem jo pri obedu, odstranil uničeno jajce, drugi dve pa pokrtil z gnezdnim gradivom. Pozneje sem ugotovil, da je bila moja skrb zaman, kajti gnezdo je bilo zapuščeno.

Istega dne sem v istem ribniku, kakih 100 m stran, našel še eno gnezdo čopastega ponirka s petimi jajci. Tu so se mladiči izpeljali, zato pa toliko bolj žalostno končali ob jesenskem praznjenju ribnika. Nekaj let zatem nisem opazil, da bi čopasti ponirek gnezdil na ribnikih v Dragi na Ljubljanskem barju. Odnos do žive narave bi se moral na tamkajšnjih ribnikih bistveno spremeniti, saj so bili navsezadnje proglašeni za »naravni spomenik«. Ivo A. Božič, Na Jami 8, 61000 Ljubljana

KVAKAČ *Nycticorax nycticorax*

NIGHT HERON – 2 imm. from July 1st to 22nd, 1982 at Radomlje

1. 7. 1982 sem ob opekarniški mlaki v Radomljah z drevesa spodil mladega kvakača, ki pa se je na drugem koncu spet usedel na drevo. Vnovič sva se srečala na istem mestu 15. 7. 1982 in 22. 7. 1982. Vendar pa je več kot razumljivo, da tu kvakač ne gnezdi in da si je kot že samostojen mladič le iskal hrano. Ivo A. Božič, Na Jami 8, 61000 Ljubljana

ČOPASTA ČAPLJA *Ardeola ralloides*
SQUACCO HERON – 2 on May 31st, 1981 at Ljubljansko barje (one in nuptial plumage), 1 on July 1st at Radomlje, 1 on May 1st to 14th at Ljubljansko barje (in nuptial plumage)

Dne 31. 5. 1981 sem imel na Ljubljanskem barju ob Iščici priložnost opazovati dva osebka, pri čemer je imel eden izraziteje rjavo obarvan hrbet s poudarjeno modrim kljunom. Čaplji sta se zadrževali na drevju in budno opazovali dogajanja okrog sebe. Skušal sem se jima približati, a se mi je to posrečilo le do določene razdalje. Čim sem se pokazal iz zavetja, sta se namreč takoj pomaknili na varno razdaljo.

Moje naslednje srečanje s čopasto čapljo datira iz 1. 7. 1982 ob opekarniški mlaki v Radomljah, kjer mi jo je tudi uspelo fotografirati. Osebek je bil lepo zlatorumen z modrim kljunom. Čaplja ni bila kdo ve kako plašna, le spreletela se je parkrat pred mano in se umaknila na varno razdaljo. 1. in 2. 5. 1987 ter 14. 5. 1988 pa sem se s čopasto čapljo srečal na Ljubljanskem barju v Dragi, kjer je bil en sam osebek.

Nedvomno so bili vsi ti osebki le na preletu, ali morda na letovanju, nikakor pa niso gnezdili.
 Ivo A. Božič, Na Jami 8, 61000 Ljubljana

BELA ŠTORKLJA *Ciconia ciconia*
WHITE STORK – nest at Proseniško near Celje in 1991 (the westernmost nest in the Slovene region of Štajerska)

Dne 30. 8. 1991 sem šel iskat gnezdo bele štoklje, na katero me je opozoril oče. Šel sem na Proseniško, vas kakih pet kilometrov severovzhodno od Celja. Gnezdo sem našel na slemenu gospodarskega poslopja, ki je bilo v preteklosti sušilnica hmelja, na višini kakšnih 17 metrov. Stavba stoji tik ob cesti. V bližini sta dva ribnika, malo naprej proti Šentjurju pa še dva.

Po pripovedovanju gospe Skok, ki je lastnica gospodarskega poslopja in živi v sosednji hiši, je gnezdo aktivno več kot 11 let. Pred 11 leti se je namreč njena družina preselila v Proseniško in od takrat so štoklje tam gnezdile vsako leto. Menda so gnezdile že prej, vendar pa nihče ne ve, od kdaj. Na leto starša vzredita po dva do pet mladičev, v letu 1991 so poleteli trije mladiči na jug. Leta 1990 je neurje vrglo gnezdo na tla, vendar sta ga KK Šentjur in lovska družina postavila nazaj. Pred šestimi leti, leta 1985, je nekdo ustrelil enega od staršev, drugi pa je ostal v bližini gnezda. Ptica je preživela na Proseniškem skoraj vso zimo, vendar pomladi ni dočkala. Leta 1991 so v Šentjurju opazili poskus gnezditve bele štoklje, vendar so gnezdo odstranili, ker naj bi štoklje motile promet! Gnezdo sem opazil v bližini diskontne trgovine v Šentjurju.

Podatke o gnezdu v Proseniškem sem posredoval Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine v Maribor, kjer tega gnezda do takrat še niso evidentirali. Kolikor je meni znano, je to najbolj zahodna lokacija trenutno aktivnega gnezdenja bele štoklje na Štajerskem. *Marjan Gobec, Zidani most 28a, 61432 Zidani most*

LABOD GRBEC *Cygnus olor*
MUTE SWAN – juv. on December 9th and 10th, 1991 at Šobec (saved from ice)

Mladostni osebek se je zadrževal na Šobčevem bajerju prek vse zime. Prijatelj J. Dežman mi je povedal, da je 9. in 10. decembra v hudem mrazu moral reševati laboda iz ledenega objema, ker se je zaletel proti ledu in primrznjen obtičal na njem. *Boris Kozinc, Hraše 1a, 64248 Lesce*

LABOD PEVEC *Cygnus cygnus*

Drugi zapis za slovenije za obdobje zadnjih 50 let.
WHOOPEER SWAN – on December 15th, 1991 at Lake Cerknica; Second record for Slovenia for the last 50 years.

Cerkniško jezero je bilo 15. 12. 1991 skoraj popolnoma zamrznjeno. Lansko zimo je bilo drugače, saj je poledenelo šele sredi januarja, pa tudi voda je bila precej višja. Vreme je bilo tokrat sončno in brez vetra, temperatura približno -5°C . Iz prejšnjih obiskov sva vedela, da se race zadržujejo na nezamrznjenem Strženu med Levišči in Dojicami. Laboda sva seveda takoj opazila že pri prvem pregledu skozi daljnogled, že z Levišč pa sva ga določila za laboda pevca, kar nama je omogočil teleskop Bresser 18-60x60. Razločno sva videla klinast, dolg, rumen del kljuna, vitek, dolg, vzravnani vrat in izbočena prsa. Labod je bil popolnoma snežno bel, kar pomeni, da je šlo za odrasel osebek. Deloval je kar nekako mogočno med drobnimi racami mlakaricami. Z Levišč sva se nato spustila na zamrznjeno jezero, kjer sva se na drsalkah oziroma smučkah družini še bolj približala. Tako sva lahko fotografirala laboda, pa tudi race sva si dodobra ogledala. Naštela sva približno 500 mlakaric, 2 žvižgavki, 2 sivki, 2 čopasti črnici, 3 zvonce, 80 lisk in 20 malih ponirkov. Na nastalih fotografijah so vse značilnosti laboda pevca dobro vidne, le rumeni klin na kljunu se zaradi šibkega teleobjektiva (200 mm) slabo vidi, kljub temu pa je kljun videti prevladujoče rumen. *Primož Kmecl, Karin Rižner, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana*

DUPLINSKA GOS *Tadorna tadorna*

SHELDUCK – female on April 25th, 1992 at Lake Cerknica

Obrh na Cerkniškem jezeru je malo pred sočjem z Lipsenjščico ušel iz struge in tako je tam nastala obsežna luža. Takoj sva zagledala belino neznane race (gosi?!) in pogled v teleskop je potrdil, da opazujeva duplinsko gos. Po kljunu brez izbokline in rahli beli črti ob kljunu sva ugotovila, da gre za samico. To je prvo znano opazovanje te vrste na Cerkniškem jezeru. *Primož Kmecl, Karin Rižnar, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana*

REGLJA *Anas querquedula*

GARGANEY – 5 at Lake Bresternica near Maribor (plus a pair of Gadwalls) on February 23rd, 1992

Dne 23. 2. 1992 sva bila s prijateljem Brankom na rednem obhodu Bresterniškega jezera. Med pregledovanjem skupine rac sva najprej zagledala par konopnic *Anas strepera*, ki je tukaj precej redek gost. Nenadoma pa sva opazila pet (5) regelj, ki so se prehranjevali na značilen način s sukanjem okoli svoje osi. Skupinica, sestavljala jo je četvero (4) samcev in ena samica, je kasneje odletela proti jezu.

Reglje, ki so se tokrat vrnil precej zgodaj, so bili kot znanilci počasi prihajajoče zgodnje pomladi. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

BELOLISKA *Melanitta fusca*

VELVET SCOTER – female at Lake Ptuj from December 21st, 1991 to January 19th, 1992

V množico redkih rac, ki so letos prezimovale na Ptujskem jezeru, prav gotovo sodi tudi beloliska.

Ena samica je bila prvič opazovana 21. 12. 1991, ko si jo je pri Ranci ogledoval M. Vogrin. Sam sem jo prvič videl 26. 12. 1991 na istem mestu. 28. 12. 1991 sem belolisko opazoval pri potapljanju. Pri potopitvi si je nekajkrat pomagala tudi s perutmi. Pri tem moram opozoriti, da bela lisa na peruti, ki velja za enega najboljših določitvenih znakov, pri počivanju ni vselej vidna. Omenjena samica je bila zadnjič opažena 19. 1. 1992. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

MALI SOKOL *Falco columbarius*

MERLIN – on January 13th, 1991 in Ljubljana

Dne 13. 1. 1992 sem videl malega sokola, letečega mimo novega pokopališča na ljubljanskih Žalah. Prepoznal sem ga po koničastih perutih, kratkem repu, spominjal me je na »majhnega« škrjančarja. Letel je razmeroma nizko, približno 2 metra nad zidom starega pokopališča. Do tedaj te vrste še nisem opazil. *Janez Dovič, Tomačevo 7, 61000 Ljubljana*

SOKOL SELEC *Falco peregrinus*

PEREGRINE – female (picking small stones from road puddle) at Brezje near Maribor on January 30th, 1992

30. 1. 1992 sem se z avtomobilom peljal po poljskem in z gramozom posutem kolovozu v kraju Brezje pri Mariboru. Pred gozdičkom, imenovanem Gaj, ki je sicer ornitološki rezervat, je s kolovoza, pokritega s krpami tajajočega snega in luž, vzletela ujeda ter nato sedla na visok steber daljnovoda, oddaljenega vsaj sto metrov. Seveda sem kmalu ves vesel ugotovil, da sem se srečal s selcem, in sicer z odraslim primerkom. Po velikosti sodeč pa bi lahko bila samica. Ker me je zanimalo, kaj bo selec počel, sem se malo dlje ob poti ustavil in počakal v avtomobilu. Toda kakšno presenečenje! Selec prileti nazaj na kolovoz, se pri tem nezaupljivo ozira vame in nerodno, kakor po žerjavici, skaklja po poti. Že sem pomislil, da se hoče okopati v eni od luž snežnice, ko opazim, da s kljunom nekaj pobira. Ampak saj pobira kamenčke, si rečem. V času mojega opazovanja (15 minut) je pojedel vsaj 10 kamenčkov. Česa podobnega v ornitološki literaturi še nisem zasledil. Vsekakor je to redek in zanimiv podatek o nenavadnih prehranjevalnih navadah sokola selca. *Franc Bračko, Gregorčičeva 27, 62000 Maribor*

BELKA *Lagopus mutus*

PTARMIGAN – 5 on Mt. Brana (2253 m) in Kamnik Alps, August 23rd, 1991

Konec avgusta sem bil na krajšem potepanju po Kamniških Alpah. Ko smo se 23. 8. 1991 vzpenjali na Brano (2253 m n.v.), sem imel na precej skalnatem travniku malo pod vrhom priložnost opazovati pet (5) belk. Ob našem prihodu

so nekaj časa tekle pred nami po slabo uhojeni poti, nato pa so odletele. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

ŽERJAV *Grus grus*

CRANE – 7 from March 18th to 20th, 1992 at Požeg near Pragersko

Dne 18. 3. 1992 sem na polju Agrokombinata Rače opazil 7 (sedem) žerjavov *Grus grus*. Prileteli so iz smeri Ptuja in nekajkrat so zaokrožili nad našo hišo, tako da sva jih z očetom dobro videla. Oče je malo čudno rekel, da so štoklje, jaz pa sem takoj ugotovil, da gre za neko drugo vrsto. Po nekaj krogih so se spustili na polje Agrokombinata Rače, približno na pol poti med akumulacijskim jezerom Požeg in vasjo Sp. Gorica. Takoj sem stekel po daljnogled (8 × 30) in se jim začel približevati. Približal sem se jim na približno 100–120 m. Opazovane podatke sem zapisal v beležko in še naprej opazoval te veličastne ptice. Po približno tridesetih minutah so vzleteli in odleteli v smer naselja Pragersko. Ko sem prišel domov, sem takoj začel brskati po literaturi. Ker so leteli z ravno stegnjenimi vratovi, sem zasumil, da gre za žerjave. Iskal pa sem še naprej. Rep spodvit, belkast vrat, pod kljunom črna proga, na glavi rdeča kapa. Že je bil tu žerjav. Te ptice sem opazoval še naslednja dva dneva, in sicer 19. 3. 1992 na akumulacijskem jezeru Požeg, ko jih je bilo 7 (sedem), in 20. 3. 1992, prav tako na akumulacijskem jezeru Požeg, ko jih je bilo tudi 7 (sedem). Jezero pa so takrat izpraznili in naslednjega dne, 21. 3. 1992, žerjavov več ni bilo. *Javoršek Dominik, Sp. Gorica 1, 62331 Pragersko*

RDEČENOGI POLOJNIK *Himantopus himantopus*

BLACK-WINGED STILT – on May 12th, 1991 at Lake Cerknica

Dne 12. maja 1991 sva s kolegom J. Gračnerjem lovila in obročkala ptiče Na Cerkniškem jezeru v bližini Martinjaka. Vreme je bilo deževno, vrh Slivnice je celo pobelil sneg. Sredi dneva je mirno mimo naju »priplaval« dolgonog črno-bel ptič in v nizkem letu letel proti Dolenjemu jezeru. V naši ornitološki literaturi nisem zasledil, da bi rdečenogega polojnika opazili na Cerkniškem jezeru. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana*

SABLJARKA *Recurvirostra avosetta*
AVOCET – 2 at Lake Ptuj on May 9th, 1992

Pred dobrim dvema letoma sem prvič videl sabljarko. To je bilo v ornitološkem rezervatu Crna mlaka pri Jastrebarskem (Hrvatska). Še sedaj imam pred očmi sliko tistega poznega majskega popoldneva: množica pobrežnikov in galebov, med njimi pa ta čudovito lepa črno-bela ptica. Kar hudo mi je bilo, ko smo morali domov. Nekako takrat sem tudi začel intenzivneje spoznavati fenomen štajerskih akumulacijskih jezer. Želja, da bi se ponovno srečala s sabljarko, pa je rasla v meni. In sem dočakal.

Dne 9. 5. 1992 nismo bili v pobrežniško znanem Ormožu, ampak v Ptuj. Voda je bila precej visoko, na jezeru pa ni bilo niti kvadratnega metra tako zaželenih blatnih površin. Pač pa sva z Damijanom vodila pravcato skupino »nadobudnih ornitologinj«, tako da je bila vsa stvar videti kot nekakšen šolski naravoslovni dan.

Ura je bila približno nekaj čez enajst, za seboj pa smo imeli že skoraj vse jezero. Tukaj se je naša skupina ustavila. Postavil sem svoj teleskop, da bi si ogledal manjšo jato rečnih galebov *Larus ridibundus*, ki so sedeli na nasipu. Prva stvar, ki sem jo zagledal med galebi, je bila sabljarka, ki je brezskrbno stopala po asfaltnem nasipu in s svojim navzgor ukrivljenim kljunom pobirala hrano med naplavinami ob vodi. Takoj nato sem ob njej zagledal še eno. Ko smo se ju nagledali, je Branko odšel proti njima, da bi ju fotografiral. Uspelo se mu je približati na zelo majhno razdaljo, takrat pa so se galebi in z njimi tudi obe sabljarki splašili. Slika, napravljena z navadnim 50 mm objektivom, je kljub temu dokaj dobra. Sabljarki sta po vzletu nekajkrat leteli mimo nas vzdolž nasipa in se pri tem oglašali. Nato sta se usedli na vodno gladino in kot dve raci plavali proti manjšemu otoku.

To je bil resnično najboljši možen zaključek zanimivega izleta; pa tudi sicer je bil že čas, da se vrnemo v realni svet vsakdanjosti, saj se je vsem skupaj mudilo na vlak. Meni pa je bilo spet žal. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

RJAVA KOMATNA TEKICA *Glareola pratincola*
COLLARED PRATINCOLE – on May 30th, 1992 at Lake Cerknica

30. 5. 1992 je na zahodni strani jezera, v bližini

Levišča na Cerkniškem jezeru, za neznanim požigalcem ostalo obsežno pogorišče, na katerem so bile posejane manjše luže, tam, kjer je nivo tal nekaj nižji. Že prejšnji teden sva tukaj opazovala vodne ptice in to je bila zadostna spodbuda, da sva se tja odpravila tudi tokrat. Moram še povedati, da je nekaj naprej, kjer se začne trava, to priljubljeno gnezdišče prib. Ob prvih alarmnih klicih prib sva nenadoma splašila tudi neznano ptico, ki sva jo najprej krstila za »veliko lastovko«. Seveda nama je bilo takoj jasno, da to zagotovo ni. Po letu je rahlo spominjala na močvirskega martinca, po postavi pa nikakor ne; imela je vitke peruti in škarjast rep. Ob vzletu sva jasno videla tudi belo trtico. Po spominu iz ključa sva se kmalu spomnila tekic in to je potrdil tudi podrobnejši pregled priročnika. Ob ugotavljanju vrste sva se znašla v rahli zagati. Oba bi prisegla, da je imela popolnoma temne peruti, in že sva začela po malem proslavljati, ko se je v nama oglasila žilica previdnosti. Barva podperutnega perja je zelo varljiva že pri pikastem in močvirskem martincu, kaj šele pri tekici. Poleg tega je bila svetloba močno difuzna, takšna, v kateri se tudi svetle stvari zdijo temne, če jih opazujemo proti svetlobi. Tekica je imela sicer temne peruti tudi na temni podlagi Javornikov, vendar sva se odločila, da počakava, da se usede. Nisva dolgo čakala, usedla pa se je na srečo nedaleč od naju. Ko sva se ji znova približala in je vzletela, sva tokrat razločno videla belo obrobljena sekundarna peresa in kostanjevo rjave spodnje krovce. Tako glede determinacije ni bilo več vprašanja, glede na čas pojavljanja pa sva se spraševala o možni gnezditvi. Vendar tekice 6. 6. 1992 ni bilo več, čeprav sva prečesala vso požgano območje. *Primož Kmecl, Karin Rižner, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana*

BELOČELI DEŽEVNIK *Charadrius alexandrinus*
KENTISH PLOVER – on April 25th, 1992 at Lake Pernica near Maribor

Dne 25. 4. 1992 dopoldan sem opazoval ptice na Perniškem jezeru. Iz jezera so gledale tri še kar velike muljaste površine. Na prvi sem opazoval malega martinca *Actitis hypoleucos*. Zraven njega se je prehranjeval mali deževnik *Charadrius dubius*. Na drugi muljasti površini se je sprehajal zraven treh togotnikov *Philomachus pugnax* še komatni deževnik *Charadrius hiaticula*.

Prepoznal sem ga po rdečkasto oranžnih nogah in oranžnem kljunu s črno konico. Nekaj metrov od njega se je sprehajal beločeli deževnik *Charadrius alexandrinus*. Okoli vratu je imel prekinjen črni komat. Po hrbtu je bil bolj sivkasto rjav. Noge je imel temne. Bil je samec. Opazoval sem ga z majhnega polotoka, iz grmovja, saj je bil kar plašen. *Branko Božič, Pintarjeva 11, 62000 Maribor*

PRIBA *Vanellus vanellus*

LAPWING – 520 on passage on March 7th, 1992 at Lake Ormož

Dne 7. 3. 1992 dopoldan smo opazovali ptice na Ormoškem jezeru. Nenadoma smo opazili jato ptic, ki so letele čez jezero. Bile so pribe *Vanellus vanellus*. Jezero so preletavale še ves dan (50, 200, 100, 60, 70). Skupaj jih je bilo okoli 520.

Ko smo bili na pol poti, je začelo deževati. Povzpeli smo se na bližnjo lovsko opazovalnico. Med malico smo nad ormoškimi lagunami zagledal jato pobrežnikov. Usedli so se na muljasto površino. Ko je prenehalo deževati, smo se odpravili k lagunam, in ko so posedli, smo ugotovili, da gre za togotnike *Philomachus pugnax*. Bilo jih je 28. Prevladovali so samci. Eden med njimi je bil skoraj čisto bel. Ko smo se odpravili naprej, so vznemirjeno preletavali laguno. Pri tem sem jih tudi fotografiral.

Opazili smo še 6 kozic *Gallinago gallinago*. V lagunah so plavale tudi štiri (4) reglje *Anas querquedula*. *Branko Božič, Pintarjeva 11, 62000 Maribor*.

VELIKI PRODNIK *Calidris canutus*

KNOT – on March 29th, 1992 at Lake Cerknica

V letu 1992 je prišlo pomladansko deževje precej bolj zgodaj kot lani. 29. 3. je bilo Cerkniško jezero spet pravo jezero in vedela sva, da se morajo na kakšnem primernem koncu zadrževati tudi pobrežniki. Že nekaj časa uporabljava prirejeno točkovno metodo za popis vodnih ptic, pri kateri z določenih točk pregledava celotno površino jezera, nato pa na tak ali drugačen način delava ekskurzije do večjih skupin ptic. Ena izmed takšnih točk je tudi most na Obrhu pri Gorenjem jezeru. Ponavadi tu ni videti nič takšnega, tokrat pa so naju že ob cesti pozdravljali prvi togotniki. Na kratkem sprehodu ob Obrhu sva

naletela na še večjo jato, kakih tristo razpršenih ob razliti reki. Verjetno ste že opazovali večjo jato togotnikov: samci večji, samice manjše, samci od prevladujoče belih do takšnih z že naznačeno rjavo perjanico in takih v neuglednem rjavem zimskem perju. Skratka, dokler nisva obnovila habitusa, so se pred nama sprehajale vse mogoče eksotične vrste. Kot rečeno, vseh skupaj je bilo okoli tristo in kmalu sva se navadila njihovih barv in oblik. Nenadoma pa se je v teleskopu prikazala popolnoma drugačna ptica. Na prvi pogled prodnik, vendar kako velik! Takoj sva se spomnila velikega prodnika *Calidris canutus*, ki sva ga pred kratkim opazovala na Sečoveljskih solinah. Ves ptič je bil v nasprotju z rjavimi togotniki prevladujoče siv. Trup je imel celo nekoliko večji. Imel je kratko nasajeno glavo, občutno večjo od togotnikov, z rahlo nakazano nadočesno progo in črnim, kratkim kljunom. Nog žal nisva dobro videla, malce pa so naju begale tudi samo rahlo nakazane bočne lise. Kljub temu sva determinacijo potrdila tudi doma ob ogledu različnih ključev. *Karin Rižner, Primož Kmecl, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana*

TURŠKA GRLICA *Streptopelia decaocto*

COLLARED DOVE – 320 on December 29th, 1991 in Maribor

Dne 29. 12. 1991 sem v Mariboru, ob Ulici Kneza Koclja opazoval nenavadno veliko število turških grlic. Posedale so po strehah hiš, po antenah in obcestnih brezah. Naštel sem kar tristo dvajset (320) osebkov. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

VELIKA UHARICA *Bubo bubo*

EAGLE OWL – pair on March 4th, 1992 at Kras (additional data available from author)

4. 3. 1992 sem se odpravil iz meglene Primorske na Kras. Pot me je vodila k velikemu kraškemu udoru. Že tik ob previsu sem naletel na dvoje skubišč kosov, ki sta bila plen ujede. Ob njiju je bilo na skalovju nekaj belih izbrizgov. Na te beline sem bil posebno pozoren, obenem je iz ostenja globoko zadonelo. Najprej en osebek, nato mu je sledil odgovor. Ko sem zatem prilomastil v dno globeli, sem v roke vzel daljnogled in počasi preiskal ostenje. Nekje na višini tridesetih metrov v osrednjem delu sem opazil samca velike

uharice. Pripravljaj se je na dnevni počitek, saj je imel oči le delno odprte. Občasno je obračal glavo v levo in desno. Nekoliko mu je pritegnil pozornost le rumen metulj, ki je frfotal tik ob njem. Ponovno se je oglasil, potem mu je nekje iz votline odgovorila samica, ki pa je verjetno že valila. Kasneje je vzletel in se skrnil v bršljan. Ura je bila 12 in nad mano se je v opoldanskem soncu oglasil krokar. *Miran Gjerkeš, Ivančičeva 17, Ankaran*

SMRDOKAVRA *Upupa epops*

HOOPOE – *male looking for suitable nest hole; May 1991 at Lipce near Lesce*

Spominjam se osnovnošolskih dni, ko smo kratkohlačniki po pouku mimogrede našli nekaj smrdokavrinih gnezd. Večino tistih dupel ni več, redka, ki so ostala, pa so že leta prazna. Vsako srečanje s to prelepo ptico je dandanes že pravo doživetje. Lani sem jo prvič opazil 29. aprila pri vasi Breg, in sicer samo v letu.

Ponovno sem jo opazil na drevesu 5. maja 1991 na Lipcah pri Lescah. Bolj razburljivo in spodbudno pa je bilo srečanje s smrdokavro 21. maja le kakih 200 m stran. Ko sem nejevoljen pospravljaj fotografsko opremo v avto, saj kljub sončnemu jutru niseč nič fotografiral, je na bližnji štor priletel samec – spol sem določil po petju.

Verjetno ni bil zadovoljen s pritlehno luknjo v štoru, zato je skočil ob vhod v duplo na bližnjem hrastu. Med tem sem že pripravil fotoaparata, toda po pozdravu »pu – pu – pu« je že izginil v daljavi. *Boris Kozinc, Hraše 1a, 64248 Lesce*

SKALNA LASTOVKA *Ptyonoprogne rupestris*
CRAG MARTIN – *3 on June 1st and 4 on July 8th, 1991 at Obrne above Sava Bohinjka river*

Ob skalni steni nad Savo Bohinjko pri zaselku Obrne sem dne 1. junija 1991 opazoval tri skalne lastovke. Gnezda nisem opazil. Ob skalah sta posedala tudi dva krokarja, ki so ju lastovke kmalu začele napadati.

V tem predelu sem se ponovno ustavil 8. 7. in opazil štiri skalne lastovke. Ena je sedla tudi v votlino, po čemer sklepam, da so gnezdile. *Boris Kozinc, Hraše 1a, 64248 Lesce*

BREGULJKA X MESTNA LASTOVKA *Riparia riparia x Delichon urbica*

SAND MARTIN X HOUSE MARTIN – *crossbreed on August 31st, 1992 at Lake Slivnica near Celje*

Od 29. do 31. avgusta 1992 sva si s prijateljico privoščila ornitološke počitnice na Slivniškem jezeru pri Tratni ob Voglajni. Zadnji dan sva nad jezerom opazovala večje število lastovk, za kar je bilo vsekakor »krivo« poslabšanje vremena dan pred tem. Sprva sva videla le kmečke in mestne, zatem pa še najmanj tri (3) breguljke. Ko sva lastovke tako opazovala že nekaj minut, sem nenadoma zagledal rjavo zgornjo stran z belo trtico! Lastovko sva si dodobra ogledala, opazovala sva jo vsaj pet minut in ugotovila naslednje:

- rjava zgornja stran, kar bi ustrezalo breguljki, ki sva jo imela za primerjavo;

- bela trtica, ki pri pozornem opazovanju ni bila povsem bela, pač pa rahlo rjavkasto poprhan. Drugače sta oblika in velikost beline povsem ustrezali belini na trtici mestne lastovke;

- rep bolj podoben mestni, torej bolj zarezan kot pri breguljki;

- spodnja stran bela, čez prsi pa rahlo nakazan komat (posamezne rjave pege).

Po opisu sodeč menim, da bi lahko šlo za križanca, čeprav v literaturi tega nisem zasledil (*Swallows and Martins of the world*). *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas*

PLANINSKA PEVKA *Prunella collaris*

ALPINE ACCENTOR – *4 on Avgust 9th, 1991 on Mt. Peca, 1 on August 23rd, 1991 on Mt. Brana*

Dne 9. 8. 1991 sem na skalah na vrhu Pece (2126 m) opazoval štiri (4) srednje velike sive ptiče z rjasto liso na bokih. Sklepal sem, da so osebk, ki so medtem že odleteli, mladostne planinske pevke.

En osebek planinske pevke sem opazoval 23. 8. 1991 na Brani (Kamniške Alpe). Še večje presenečenje pa me je čakalo naslednji dan, 24. 8. 1991, ko sem ugotovil, da na Velikih in Malih Podih (okoli 2000 m n.v.) sploh ni ptičev, z izjemo planinskih pevk, seveda. Res pa je, da sem te srečal na vsakem koraku. Naletel sem celo na prave družinice s speljanimi mladiči. Prav tako so nekateri primerki še peli. *Luka Božič, Pintarjeva 16, 62000 Maribor*

MALI SLAVEC *Luscinia megarhynchos*
NIGHTINGALE – 10 singing males on June 4th,
 1990 at Ljubljansko barje

Slavček že od nekdanj slovi kot »najboljši« pevec med ptiči. Nekateri so resnično vrhunski pevci, drugi pa le povprečni. Še zlasti spomladi, pravijo, da ima na Primorskem vsak grm svojega slavca, vendar pa lahko slavčkov koncert poslušamo tudi drugod. Tako slavcu očitno ustreza Ljubljansko barje, kjer na nekaj mestih redno poje po več samcev. Tako sem 4. 6. 1990 naredil reden obhod na Barju in registriral pojočega samca na robu Kozlarjeve gošče, medtem ko so ob Iščici muzicirali vsaj trije samci. Tudi na relaciji Ig-Lavrica so peli trije ali štirje, dva pojoča samca malega slavca sem registriral tudi v manjšem gozdičku z gosto podrastjo blizu Drenovega griča. Upati je le, da bo tako ostalo tudi v prihodnje. *Božič A. Ivo, Na Jami 8, Ljubljana*

ŠPANSKI KUPČAR *Oenanthe hispanica*
BLACK-EARED WHEATEAR – male on September 11th, 1981 at Markovci near Ptuj

Na nekoč pobrežniško zmeraj zanimivem položju med staro in novo strugo Drave pod jezom v Markovcih je 11. 9. 1981 na kamnitih blokih in produ, pomešanim s peskom in zemljo, iz katere so poganjale borne bilke, posedal in lovil insekte samec španskega kupčarja. V spominu mi je ta poloj ostal prav takšen, kot ga prikazuje posnetek iz zraka v *Acrocephalus* št. 27-28, letnik VII, 1986. Kupčar se je nekako z distance, čeprav še zmeraj dovolj blizu (približno 25 m), pustil opazovati okoli dvajset minut. Pri tem se je večkrat vrnil na kamnito klado sredi položja in daljnogledu nastavljal svoj bordo rjavkasti hrbet. Vsakič, ko se je ozrl čez hrbet, sta se posebej izrazito videli beli črti, ki sta obrobjali od kljuna čez oči potekajočo »kupčarsko« marogo. Grlo je bilo svetlo in ta svetlina je prek vratu počasi prehajala v omejneno bordo rjavkasto barvo. Morda zaradi pozno popoldanskega sonca, ki sem ga imel za sabo, je ptica delovala bolj kontrastno in temneje, kot je narisana v mnogih priročnikih. Belina v repu in na vsaki strni očesne proge ter črnina v repu, perutih in očesni marogi sta ta občutek še stopnjevali. Kolikor se spomnim, se ptica ni oglašala, v beležki pa imam zapisano, da sem opazoval sredozemskega kupčarja. *Borut Štumberger, 62282 Cirkulane 41*

Poročila od koderkoli

Reports from here and there

LEDAVSKO JEZERO

Od 6. do 10. avgusta 1991 sem se udeležil študentskega raziskovalnega tabora »Grad '91« na Goričkem, kjer sem vodil ornitološko skupino.

Pozornost sem namenil predvsem pticam na Ledavskem jezeru, upal pa sem, da bom kje na Goričkem ugledal kakšno zlatovranko *Coracias garrulus*. Ptice sem tudi lovil in obročkal, pri tem sem si pomagal z najlonskimi mrežami, vršo in samosprožilnimi pastmi. Za opazovanje ptic sta mi rabila teleskop in daljnogled. V času trajanja tabora sem opazoval 69 vrst, zanimivejša pa so se mi zdela naslednja opazovanja:

Mokož Rallus aquaticus je 7. 8. zašel v vršo. Osebek je bil še v mladostnem perju.

Martinci – 6. 8. se jih je dopoldne na blatnih plitvinah jezera zadrževalo kar precej, med njimi kakih 25 rdečenogih *Tringa erythropus*, 5 črnih *Tringa totanus*, 20 močvirskih *Tringa glareola*, 5 pikastih *Tringa ochropus*, 30 malih *Actitis hypoleucos*, kot posebnost pa se je med njimi sprehal tudi jezerski martinec *Tringa stagnatilis*. Ko sem popoldan oborožen z vsemi lovilnimi pripravami in delovno ekipo privihral na jezero, je bilo le še kakšnih 30 martincev, večinoma malih. Tako je bilo tudi vse ostale dni.

Teminkov prodnik Calidris temminckii – mladostni osebek, ujet 6. 8., je potrdil, da vse lovilne priprave le niso bile zaman. Naslednje jutro pa sem na blatnih plitvinah opazoval še enega.

Veliki škurh Numenius arquata se je zadrževal na jezeru in na zamočvirjenih travnikih nad njim od 7. do 10. avgusta, tega dne sem opazoval dva osebka.

Mali galeb Larus minutus – 7. 8. sta dva osebka iskala hrano na vodni površini. Po Grantovem priročniku sem ugotovil, da sta tretjeletna.

Čuk Athene noctua je 8. 8. pel ob robu vasi Grad. Njegovo pesem je na tem koncu Slovenije vse redkeje slišati.

Par *črnočelih srakoperjev Lanius minor* sem vsak dan opazoval na travnikih pri Pertoči.

Trstni cvrčalec Locustella luscinioides se je 7. 8. ujel v mrežo, vsak večer pa so v trstičju nad jezerom peli vsaj trije samci.

Pri iskanju zlatovranke *Coracias garrulus* sem v dveh dneh pregledal dobršen del zahodnega

in severnega dela Goriškega, a zlatovranke nisem videl.

Pregled opazovanih vrst ptic:

čopasti ponirek *Podiceps cristatus*, črnogri ponirek *Podiceps nigricollis*, siva čaplja *Ardea cinerea*, bela štoklja *Ciconia ciconia*, malakarica *Anas platyrhynchos*, reglja *Anas querquedula*, sršenar *Pernis apivorus*, kragulj *Accipiter gentilis*, kanja *Buteo buteo*, navadna postovka *Falco tinnunculus*, škranjar *Falco subbuteo*, fazan *Phasianus colchicus*, mokož *Rallus aquaticus*, priba *Vanellus vanellus*, črni martinec *Tringa totanus*, rdečenogi martinec *Tringa erythropus*, močvirski martinec *Tringa glareola*, pikasti martinec *Tringa ochropus*, jezerski martinec *Tringa stagnatilis*, zelenonogi martinec *Tringa nebularia*, mali martinec *Actitis hypoleucos*, kozica *Gallinago gallinago*, mali galeb *Larus minutus*, rečni galeb *Larus ridibundus*, grivar *Columba palumbus*, divja grlica *Streptopelia turtur*, veliki skovik *Otus scops*, čuk *Athene noctua*, vodomec *Alcedo atthis*, smrdokavra *Upupa epops*, zelena žolna *Picus viridis*, kmečka lastovka *Hirundo rustica*, mestna lastovka *Delichon urbica*, bela pastirica *Motacilla alba*, rumena pastirica *Motacilla flava*, taščica *Erithacus rubecula*, šmarnica *Phoenichurus ochruros*, prosnik *Saxicola torquata*, kos *Turdus merula*, trstni cvrčalec *Locustella luscinioides*, bičja trstnica *Acrocephalus schoenobaenus*, močvirska trstnica *Acrocephalus palustris*, črnoglavka *Sylvia atricapilla*, siva penica *Sylvia communis*, vrtna penica *Sylvia borin*, vrbja listnica *Phylloscopus collybita*, sivi muhar *Muscicapa striata*, dolgorepka *Aegithalos caudatus*, velika sinica *Parus major*, močvirska sinica *Parus palustris*, brglez *Sitta europaea*, plašica *Remiz pendulinus*, kobilar *Oriolus oriolus*, rjavi srakoper *Lanius collurio*, črnočeli srakoper *Lanius minor*, škorec *Sturnus vulgaris*, šoja *Garrulus glandarius*, sraka *Pica pica*, siva vrana *Corvus corone cornix*, domači vrabec *Passer domesticus*, poljski vrabec *Passer montanus*, ščinkavec *Fringilla coelebs*, grilček *Serinus serinus*, lišček *Carduelis carduelis*, čizek *Spinus spinus*, zelenec *Carduelis chloris*, repnik *Carduelis cannabina*, rumeni strnad *Emberiza citrinella*, trstni strnad *Emberiza schoeniclus*

Andrej Bibič, Osojnikova 7, 62000 Maribor

Veliki strnad – upadajoča vrsta? Corn Bunting – a species in decline?

RAZISKAVA BRITANSKEGA ZDRUŽENJA ZA ORNITOLOGIJO O VELIKEM STRNADU

Raziskave o velikem strnadu, ki ga tako kot še mnoge druge vrste povezujemo s poljedelskimi okolji, kažejo na resno upadanje števila in areala teh ptic v zadnjih nekaj letih v Veliki Britaniji. Zdi se, da se je to upadanje najprej začelo na zahodu, sicer pa njihovo število na Irskem upada že vse od začetka tega stoletja. Ta trend se je sredi štiridesetih let razširil na osrednjo Anglijo, medtem ko se je v vzhodni Angliji število velikih strnadov začelo manjšati v šestdesetih letih tega stoletja. To upadanje se je nadaljevalo, tako da je ta ptica danes tako rekoč že izumrla kot gnezdilka na Irskem in v Walesu. Terensko delo, opravljeno za novi Atlas gnezdilke (ki je zdaj v

pripravi), kaže, da se je areal velikega strnada v Veliki Britaniji kot celoti v zadnjih dvajsetih letih skrčil za približno 40%. Toda nacionalno štetje ptic je pokazalo, da se njegovo število manjša celo hitreje. Vendar pa to upadanje ni značilno samo za Britanijo. Še večje zmanjševanje te populacije so namreč zabeležili na južnem Švedskem, o naglem upadanju velikega strnada pa poročajo tudi iz Danske, Poljske in Nemčije.

Upadanje števila velikega strnada se zrcali v upadanju še mnogih drugih vrst, značilnih za poljedelska okolja. Splošno štetje ptic je pokazalo, da se je v zadnjih dvajsetih letih močno zmanjšalo tudi število jerebic, poljskih vrabcev, repnikov in poljskih škranjcev. Zaradi tako resnega in splošno razširjenega upadanja kar cele skupine vrst, za katere vemo, da so tesno povezane s poljedelskimi okolji, se je povečala bojazen, da sodobno kmetijstvo skorajda pogubno vpliva na populacije ptic.

Vzroki za upadanje števila velikega strnada trenutno še niso znani, vendar lahko enega izmed njih vsaj delno pripišemo splošnemu krčenju polj, vsako leto posejanih s spomladanskim ječmenom. Gnezditvena razširjenost velikega strnada kaže na njegovo več kot očitno povezanost z območji, v katerih pridelajo veliko ječmena, vendar so mehanizmi, ki spremljajo ta odnos, trenutno še neznani. V zadnjih letih obstaja splošno nagnjenje k temu, da ječmen zamenjujejo s pšenico in spomladanske pridelke z jesenskimi. Tudi določeni deli Velike Britanije, iz katerih poročajo o še posebno velikem zmanjševanju te vrste, in sicer v območjih, posejanih z ječmenom, kažejo na izredno veliko zmanjševanje populacije velikega strnada. Kulture, ki jih sejejo jeseni, ponavadi žanjejo prej kot kulture, sejane spomladi. To pa utegne biti razlog za izgubo gnezdtistih vrst, ki začnejo gnezdit pozneje v letu kot katere koli druge vrste pevk v Veliki Britaniji. S setvijo jesenskih kultur se tudi krajša čas, ko so, jeseni in pozimi, hranečim se pticam na voljo strnišča in po njivah raztresena zrna. Rastlinske hrane je pozimi manj tudi zaradi vse bolj izpopolnjenih žetvenih metod in požiganja strnišč, medtem ko se zaradi umetnih gnojil pozimi zmanjšuje količina semen, poleti pa količina žuželk, potrebnih za hranjenje mladičev. Mogoči vzroki za upadanje populacije te vrste zatorej utegnejo delovati tako v gnezditvenem obdobju kot pozimi.

Vendar pa zmanjševanja populacije velikega

strnada najbrž ne moremo pripisati le spremembam v poljedelskih metodah dela, saj regionalnih razlik v stopnji upadanja te vrste ne moremo pojasniti le na osnovi takšnih sprememb. Dejstvo je namreč, da vrsta upada dlje v območjih, kot je Irska, kjer se je dlje ohranilo bolj tradicionalno kmetijstvo.

Število velikega strnada pada tako naglo, da je prav mogoče, da zanj kmalu ne bo več mogoče izračunati populacijskega indeksa. Da bi v celoti razumeli in natančno izmerili upadanje teh in morebiti tudi drugih poljskih ptic, se je Britansko združenje za ornitologijo namenilo opraviti nacionalne raziskave o velikem strnadu.

Namen teh raziskav je napraviti nacionalno populacijsko oceno, s katero bo mogoče primerjati nekdanje in tudi prihodnje ocene populacij te vrste. Tako bo mogoče ugotoviti stopnjo upadanja glede na število in areal velikega strnada tako v nacionalnem kot v regionalnem pogledu. Drugi namen te akcije, ki je ravno tako pomemben kot prvi, je zbrati podatke o habitatih, da bi lahko povezali razširjenost in gostoto vrste z uporabo arealov poleti in pozimi.

Podatki, ki jih bomo zbrali s temi raziskavami, bodo rabili kot vzorec za upadanje populacije velikega strnada in za napovedovanje prihodnjih populacij ob spremembah v poljedelskih metodah dela. Pri tem bodo uporabljeni tudi obstoječi podatki iz vseh mogočih virov o razširjenosti, številu in upadanju velikega strnada in drugih poljedelskih vrst.

V Britanskem združenju za ornitologijo upamo, da bodo rezultati tega dela lahko uporabljeni za zagotavljanje boljše osnove, potrebne za dolgoročno ohranitev velikega strnada. In ker je to lahko dober kazalec za vrste v poljedelskih okoljih, nam bodo raziskave najbrž razkrile razloge za upadanje tudi drugih poljskih vrst.

Raziskave bodo opravljali prostovoljci Britanskega združenja za ornitologijo pod nadzorstvom regionalnih predstavnikov ustanove, koordiniralo pa jih bo osebje v Thetfordu. Prvo preučevanje v devetnajstih angleških grofijah poleti 1992 je bilo le uvod v raziskave o gnezditvah, ki naj bi jih po vsej državi opravili v gnezditvenem obdobju 1993. Poleg tega bodo vse sodelujoče grofije v naslednjih mesecih opravile tudi vrsto zimskih raziskav.

Štetje velikega strnada bo opravljeno v naključno izbrani četverki (4 km²) v vsakem 10 km

kvadrantu, v katerem naj bi bil gnezdil glede na Atlas gnezdik 1968/72 ali Atlas gnezdik 1988/91. Čeprav se naključna izbira nekaterih popolnoma neprimernih četverk (na primer mestnih središč, odprtih voda) zdi terencem nesmiselna, pa je takšen pristop potreben za izračunavanje ocene nacionalne populacije, saj je znano, da je razširjenost te vrste na lokalni ravni gručasta. Tudi raziskave v območjih, za katere je znano, da v zadnjih letih v njih ta vrsta ni bila zabeležena, se bodo terencem morda zdele izgubljanje časa, vendar odsotnost vrste v sicer primernih območjih zagotavlja informacijo, ki je prav tako pomembna kot tista, ki govori o njeni prisotnosti. Čisto mogoče pa je tudi, da se je vrsta vrnila v nekatera območja, kar pomeni, da bi bile informacije, zbrane o njenem habitatu, v tem primeru še posebej pomembne.

Da bi lažje ugotovili, v katerem habitatu je največje število teh ptic, bodo v vsakem 10 km kvadrantu raziskane tudi četverke, ki so po mnenju regionalnih predstavnikov naše ustanove najboljše za to vrsto. Tako bo imel vsak 10 km kvadrant, ki se glede na vrste pojavlja v enem ali obeh Atlasih gnezdik, raziskano naključno izbrano in »najboljšo« četverko.

Da bi ugotovili kakršno koli spremembo o razširjenosti velikega strnada in preverili zanesljivost Atlasa glede te vrste, bodo štetja opravljena tudi v 150 naključno izbranih četverkah v 10 km kvadrantih po vsej Angliji, kjer vrsta ni bila zabeležena in omenjena v enem ali drugem Atlasu. To bo spet zagotovilo dragoceno informacijo, pa čeprav bo delež izbranih četverk za to vrsto očitno neprimeren.

Vsaka četverka bo v gnezditvenem obdobju obiskana dvakrat – maja in junija – vendar bomo sodelavcem svetovali, naj svoje četverke obišejo že prej, in sicer z namenom, da ugotovimo, ali so bila polja posejana s kulturami, ki se žanjejo jeseni ali spomladi. Nadaljnji obiski bodo opravljani decembra in januarja.

Ob vsakem obisku bo število ptic zabeleženo v posebno izdelane kartice z zemljevidi posameznih četverk. Podatki o habitatih bodo zabeleženi na vsaki od dvajsetih enakomerno razporejenih točk po vsej četverki, in sicer s posebnimi kodi, katerih podrobnosti so natisnjene na hrbtni strani kartice.

Štetje, opravljeno v mesecu maju, bo po vsej verjetnosti odkrilo tako sparjene kot nesparjene

pojoče samice, medtem ko naj bi štetje, opravljeno v mesecu januarju, razkrilo navzočnost le nesparjenih pojočih samcev. To pa lahko omogoči oceno glede stopnje poliginije v različnih habitatih ali območjih. (prev. H. C.)

TUDI V SLOVENIJI NAČRTUJEMO POPIS VELIKEGA STRNADA ZA LETO 1993

Razmišljanje angleških raziskovalcev se mi razodeva kot odličen model za raziskovanje populacij posameznih vrst. Zakaj ga ne bi preizkusili tudi na domačih tleh? Raziskava bi lahko potekala takole:

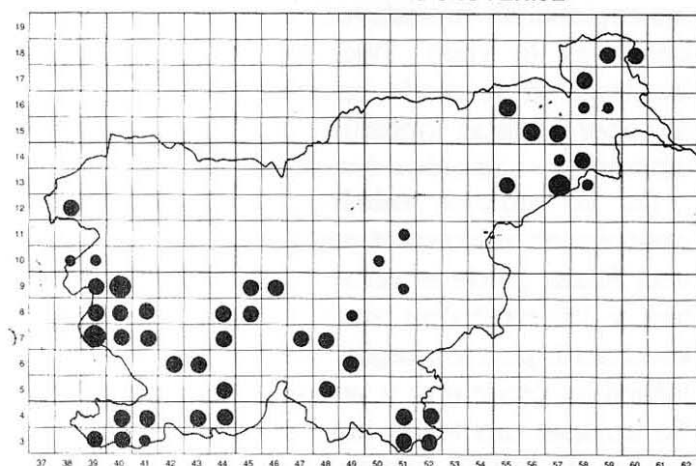
Januar 1993 – en obisk v vsaki četverki

Maj 1993 – prvi obisk v gnezditvenem obdobju

Junij 1993 – drugi obisk v gnezditvenem obdobju

Na leto bi bili potemtakem potrebni najmanj trije obiski v vsakem kvadrantu 10 × 10 km. V

ORNITOLOŠKI ATLAS SLOVENIJE

Slika: Gnezditvena razširjenost velikega strnada 1979–88

Figure: Breeding distribution of Corn Bunting 1979–88

katerih kvadrantih je veliki strnad prepeval v preteklem desetletju, je razvidno iz njegovega atlasa. Teh kvadrantov je približno 50. Tako bi brž spoznali, iz katerih kvadrantov je medtem izginil. Da pa bi ugotovili, v katerih se je naselil na novo, bomo kasneje izbrali kvadrante, ki bi jih poleg že naseljenih še pregledali.

Z zimskim opazovanjem bi bilo treba začeti takoj. V februarju bi tako že vedeli, ali imamo dovolj volje za spomladanski popis. Bomo poskusili?

Iztok Geister, Pokopališka pot 13, 64202 Naklo

Društvena kronika julij–november 1992 Association chronicle July–November 1992

BIRD NUMBER 1992 – Od 14. do 18. septembra 1992 je bila v Noordwijkerhoutu na Nizozemskem 12. mednarodna konferenca mednarodnega komiteja za štetje ptic (IBCC) in komiteja za evropski ornitološki atlas (EOAC). Konferenca, dvanajst se jih je zvrstilo od leta 1974, je tako z udeleženci iz 41 držav in 153 prijavljenimi referati prerasla v pravi panevropski kongres. Mimo svetovnega ornitološkega kongresa je to nedvomno največje in najpomembnejše srečanje evropskih ornitologov (ob udeležbi Kanade in Južnoafriške republike), pa čeprav se ukvarja le z dvema temama, štetjem in kartiranjem. Na konferenci se je v polni meri izrazila prevlada preštevanja nad popisovanjem, trend kvantitativnega vrednotenja vseh pojavov v ptičjem svetu. Funkcionalno opravičilo je iskati v dejstvu, da so nacionalni popisi v obliki atlasa v vseh srednjeevropskih deželah končani ali bolje narejeni, kar spričo populacijske dinamike niso nikdar končani in jih zanima samo še preštevanje oziroma vrednotenje populacijskih procesov na tej osnovi. Formalno se je takšna premoč izrazila v združitvi obeh komitejev v skupni mednarodni svet za census (IBCC).

Iz Slovenije sta se konference udeležila A. Sovinc (Zimski ornitološki atlas Slovenije) in I. Geister (Ornitološki atlas gnezdil Slovenije). Na oglednem panoju sva predstavila vse ornitološke atlase, ki v tem trenutku potekajo v Sloveniji, poskrbela za promocijo Slovenije kot države in ornitološke »malosile« in seveda promocijo Acrocephalusa ter navezala vrsto obvezujočih, a za vključevanje Slovenije v ornitološko Evropo neizogibnih stikov.

Na konferenci je EOAC predstavil Evropski atlas gnezdil (Breeding Bird Atlas of Europe) v dveh delih (pevke in nepevke) v obliki delovnega poročila, ICBP pa je predstavil v sodelovanju z EOAC pripravljeno numerično delovno poročilo o varstvenem statusu evropskih ptic (The Conservation Status of European Birds). V obeh je seveda predstavljena tudi Slovenija. Obe publikaciji bosta v Acrocephalusu še posebej predstavljene. (I. G.)

KOMISIJA ZA KARTIRANJE IN ŠTETJE PTIC – Dne 12. 10. 1992 se je konstituirala društvena komisija za kartiranje in štetje ptic. Na ustanovnem sestanku smo se dogovorili, da bo delovno področje komisije, ki jo sestavljajo koordinatorji vseh projektov kartiranja in štetja ptic v Sloveniji, sestavljale te naloge: 1) zbiranje letnih poročil vseh projektov, 2) izmenjava ažurnih podatkov med koordinatorji posameznih projektov, 3) standardizacija metod kartiranja in štetja, 4) spodbujanje in načrtovanje novih projektov, kakor tudi njegovo potrjevanje, 5) poenoteno nastopanje v stikih z mednarodnimi organizacijami, 6) načrtovanje objavljanih rezultatov kartiranja in štetja, 7) skrb za promocijo kartiranja in štetja in spodbujanje članov našega društva za sodelovanje pri projektih in 8) to, kar v strokovni literaturi s tujko imenujemo monitoring.

Komisija je na dveh delovnih sestankih pripravila za potrebe evropskega projekta razpršenih vrst (Dispersed Species Project) novo oceno (prejšnjo je v okviru Evropskega ornitološkega atlasa pripravil I. Geister leta 1989) populacijskega minimuma in maksimuma za vse v Sloveniji gnezdeče vrste ptic, skupaj z oceno trenda naseljenosti in razširjenosti in njihove preverljivosti (verifikacije), o čemer bomo v *Acrocephalusu* še poročali. (I. G.)

PROBLEMATIKA OPUŠČENIH GRAMOZNIC – Ob aktualni problematiki t. i. sanacij opuščeni gramoznih jam sta člana našega Društva (B. Štumberger, M. Vogrin) ob sodelovanju in s pomočjo novinarki Dela Jasne Kontler Venturini v časopisu *Delo* objavili prispevke, ki opozarjajo javnost na ornitološki pomen takih habitatov. Objavljena sta bila naslednja prispevka: Štajerska, ogroženi raj naše ornitologije (*Delo*, 18. 3. 1992) in Opuščene gramoznice niso le smetišča, so dragocene oaze (*Delo*, 10. 8. 1992).

Novinarki Dela ga Jasni Kontler Venturini se iskreno zahvaljujemo za pomoč pri informiranju javnosti o tej problematiki, kakor tudi za predstavitev našega Društva, objavljeno v *Delu* 25. 3. 1992, z naslovom Kjer ne preživijo ptice, tudi ljudem ni dobro. (M. V.)

VČLANJENJE NAŠEGA DRUŠTVA V MEDMARAVIS – Medmaravis združuje organizacije, ki se ukvarjajo z zaščito pomembnih področij v Mediteranu. Naše Društvo se je včlanilo v to organizacijo,

za koordinatorja za Slovenijo pa je bil izbran I. Škornik. (A. S.)

KOORDINACIJA PROJEKTA IBA V SLOVENIJI – V okviru International Council for Bird Preservation (ICBP) poteka projekt Important Bird Areas (IBA). J. Gregori je pred leti že pripravil predlog desetih ornitološko pomembnih področij, ki je bil posredovan IBA projektu in objavljen v posebni publikaciji (glej *Acrocephalus* 45:83). Za koordinatorja tega projekta je bil izbran M. Vogrin. (A. S.)

OBISK PREDSTAVNICE ICBP – Konec oktobra nas je obiskala predstavnica ICBP in koordinatorka IBA projekta ga. Miriam Langeveld. P. Trontelj ji je razkazal nekatera izmed IBA območij v Sloveniji (Cerkniško jezero in Ljubljansko barje), na skupnem sestanku, ki sta se ga udeležila še I. Geister in A. Sovinc, pa smo se pogovarjali o možnosti včlanjenja našega Društva v ICBP, o IBA projektu in ratifikaciji Ramsarske konvencije s strani Slovenije. Ga. Langeveld nam je obljubila strokovno pomoč ICBP-ja pri našem delu. (A. S.)

PREDLOGI ZA ZAVAROVANJE NEKATERIH ORNITOLOŠKO POMEMBNIH PODROČIJ – Komisija za varstvo narave je pripravila predloge in utemeljitve za zavarovanje zamočvirjenih travnikov pri Mali Polani, gramoznic Šikole, Spodnje Jablane in Župečja vas na Dravskem polju in gramoznice Reteče na Sorškem polju. (A. S.)

OHRANITEV SENOŽETNIH SADOVNJAKOV – Prizadevni člani štajerske sekcije našega Društva so pod vodstvom F. Bračka in B. Štumbergerja pripravili informativno gradivo o pomenu senožetnih sadovnjakov za nekatere ogrožene ptičje vrste in ga delili sadjarjem in kmetom na Štajerskem. (A. S.)

OBISK PREDSTAVNIKA SEN – Pri naših prizadevanjih za zavarovanje Cerkniškega jezera nam je dobrodošla pomoč Sklada za evropsko naravno dediščino (SEN), o čemer smo že pisali v prejšnji društveni kroniki (*Acrocephalus* 52:95). Poleti nas je obiskal njihov predstavnik Martin Schneider-Jacoby in nam poleg strokovne obljubil tudi materialno pomoč. (A. S.)

KOLOKVIJ O VARSTVU DIVJIH ŽIVALI – 16. 11. 1992 je bil na Brdu pri Kranju v organizaciji Zelenih organiziran kolokvij o varstvu prosto živečih živalskih vrst, ki so se ga kot predstavniki našega Društva udeležili I. Geister, A. Sovinc in P. Trontelj. Po uvodnih predavanjih dr. K. Tarmana, mag. J. Vidic, M. Berginca in V. Luskovca, ki je tudi sodeloval pri organizaciji kolokvija, je bila ob prisotnosti uglednih politikov stranke Zelenih organizirana še okrogla miza na to temo. Žal je bila diskusija zaradi časovne stiske prehitro zaključena. I. Geister je opozoril na pereče probleme, ki se pojavljajo ob vsakoletnih praznjenjih vodnih akumulacij in zadrževalnikov. (A. S.)

Ornitološka sekcija mladih Young Ornithologists Section

Namen tega prispevka je na kratko predstaviti novo sekcijo Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije – ornitološko sekcijo mladih, ki je bila na društveni skupščini, dne 21. 3. 1992 v Mariboru, tudi uradno sprejeta.

Idejo o ustanovitvi ornitološke sekcije mladih je pred nekaj meseci po vzoru angleških ornitoloških društev prevzel Milan Vogrin. Tam namreč deluje veliko število ornitoloških klubov za mlade. Nekateri ornitološke akcije opravljajo izključno le-ti, prav tako pa jih veliko izdaja celo svoja glasila ali revije. Seveda je tudi število članov temu primerno visoko.

Ornitološka sekcija mladih je sestavljena iz več skupin, ki so določene po pokrajinah. V Sloveniji bodo za zdaj delovale tri ornitološke skupine mladih:

- Gorenjska skupina
- Ljubljanska skupina
- Štajerska skupina

Pogrešamo Primorsko skupino, vendar je do sedaj iz Slovenskega primorja žal znan le en mlad član.

Člani ornitološke sekcije mladih bodo avtomatično člani Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (stari do 18 let).

Vsaka regionalna mlada skupina bo imela svo-

jega vodjo, svoj program izletov in program dela.

Predlog programa ornitološke sekcije mladih:

– sodelovanje pri društvenih akcijah, kot so razni lokalni in regionalni atlasi, izpolnjevanje gnezditvenih obrazcev itd.;

– sodelovanje pri mednarodnih akcijah, ki jih organizirajo sorodne sekcije in klubi po Evropi (primer je dvodnevni zimski popis ptičev v vrtovih, ki je bil opravljen že letos, in po podatkih, ki sem jih dobil, je sodelovalo ker lepo število mladih članov);

– prikaz risb, fotografij in delovanja mladih članov v Acrocephalusu, za kar bo tudi odstopljena ena stran;

– organizacija izletov po željah članov, ki bodo namenjeni predvsem začetnikom, in organizacija nekaterih akcij; v tej točki se bodo skupine med seboj razlikovale, druge pa veljajo za vse enako.

ŠTAJERSKA ORNITOLOŠKA SKUPINA MLADIH – SKUPINA STERNA

V Štajersko ornitološko skupino mladih spadajo vsi mladi člani s področja Štajerske, Prekmurja, Koroške in dela Dolenjske. Vodja skupine je Luka Božič, šteje pa 25 mladih ornitologov. Skupina je dobila ime po navadni čigri Sterna hirundo, značilni gnezdilki tega področja.

Člani Štajerske ornitološke skupine mladih bodo poleg splošnih akcij opravljali tudi nekatere svoje:

1. Sodelovali bodo pri opazovanju ptičev v sadovnjakih (organizator je član skupine Damijan Denac). S to nalogo bomo skušali ugotoviti pomen starih sadovnjakov za ptiče in seznam vrst, ki se tu zadržujejo in gnezdiijo.

2. Vsi člani naj bi izdelali seznam ptičev domačega kraja.

Nekateri rezultati bodo objavljeni tudi v Acrocephalusu. Po skupščini DOPPS je bil sestavljen seznam izletov štajerske skupine za pomlad in poletje 1992. S svojimi predlogi so sodelovali vsi navzoči mladi člani.

V bodoče načrtujemo tudi navezavo stikov s klubom mladih ornitologov (Young Ornithologist's Club) v Angliji.

PRVI IZLET ŠTAJERSKE ORNITOLOŠKE SKUPINE MLADIH

Dne 4. 4. 1992 je bil prvi izlet naše sekcije mladih.

V lepem, sončnem jutru se nas je petero odpravilo k jezeru Pernica v Pesniški dolini. Tu smo prvič v tem letu videli navadno čigro *Sterna hirundo* (2 osebka), od zanimivejših vrst pa smo opazovali še rjavo čapljo *Ardea purpurea*, svatujče čopaste ponirke *Podiceps cristatus*, samico rjavega lunja *Circus aeruginosus*, na koncu manjšega jezera pa sta nas presenetila še dva mala škurha *Numenius phaeopus*.

Nato smo se z avtobusom odpeljali š k ribniku Komarnik, kjer smo prav tako opazovali eno rjavo čapljo, ob potoku pa smo splašili osamljenega pikastega martinca *Tringa ochropus*. Na polju je lovilo več kot dvajset sivih čapelj *Ardea cinerea*.

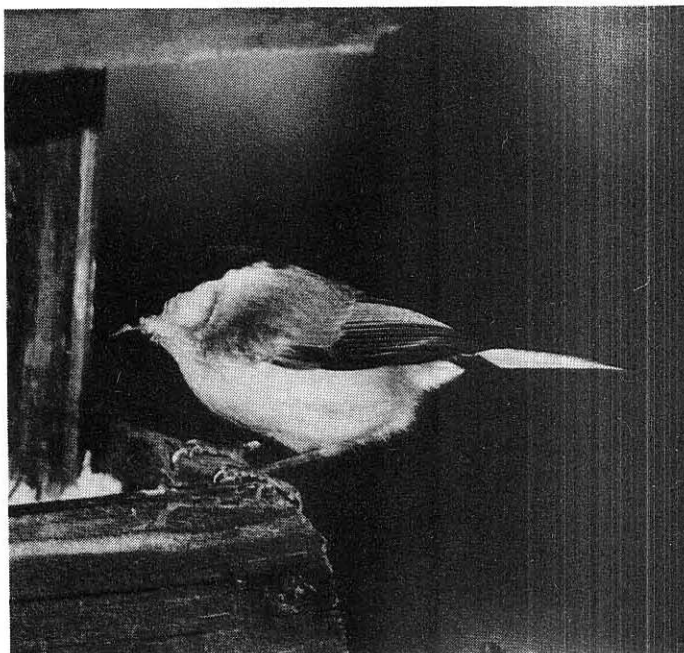
Polni prijetnih vtisov smo se v zgodnjih popoldanskih urah vrnili domov.

Luka Božič, Pintarjeva 6, 62000 Maribor

Skrivnostna fotografija Mystery photograph

Na električnem drogu sedeča kozica iz te rubrike (Acr. 41-42) nas je naučila, da moramo biti pripravljene na presenečenja, ki jih iz naše opazovalske prakse ne bi pričakovali. Katera je torej skrivnostna ptica z navzdol ukrivljenim kljunom? Če izločimo plevico in srpokljunega prodnika, prvo zaradi drugačne drža, drugega zaradi velikosti, nam v naših krajih preostanejo še škurhi. Ti pa so kar trije: veliki, mali in zelo redki tenkokljuni. Ustavimo se najprej pri velikosti ptice, ki jo je moč z nekaj primerjalne spretnosti s primerjavo z elementi na drogu oceniti na velikost goloba, največ grivarja. To bi moralo zadostovati za izločitev velikega škurha, vendar ni popolnoma zanesljivo, saj točnih podatkov o velikosti elementov nimamo.

Kljun meri manj kot dve dolžini glave, je torej prekratek za velikega škurha, čigar kljun je dva

Slika: Katera vrsta je to? (D. Tome)
Figure: What is this species? (D. Tome)

do trikrat daljši od glave. Razen v primeru, ko gre za mladostno ptico, ki ima lahko kljun bistveno krajši.

Ob natančnem pogledu lahko razložimo risbo glave: temno očesno marogo in čepico ter vmes svetlejšo nadočesno marogo. Taka risba je sicer značilnost malega škurha, vendar ima tudi veliki bolj ali manj izraženi očesni marogi, pri tenkokljunem pa lahko poleg tega zaradi različnega vzorca perja na glavi nastane še vtis čepice. Na fotografiji so zabrisani vsi vzorci peres in celo pike po prsah in bokih. Ob tako nejasni sliki bi morala biti risba glave res zelo intenzivna in jasno omejena, da se jo sploh lahko razloči. Takšno pa ima le mali škurh *Numenius phaeopus*, vendar, da bo stvar še težja, ne vedno. Najboljši in edini zanesljivi razpoznavni znak poleg oglašanja je tanka vzdolžna svetla proga, ki prepolovi temnorjavo čepico na temenu. Določevanje škurhov nikakor ni enostavno, potrebna je skrbnost in pazljivost, še zlasti, če upoštevamo, da lahko poleg pri nas redno pojavljajočih se velikega in malega, opazujemo še svetovno ogroženega tenkokljunega.

Malega škurha sem fotografiral julija 1991 na Norveškem, ko je svaril speljane mladiče in me skušal pregnati z vzvišenega mesta na drogu.

Peter Trontelj

Paberki

Notes of interest

SKOBEC *Accipiter nisus*

Saj ni mogoče! Pa je! Ujeti skobca z golo roko namreč! Ta enkratni pripetljaj se mi je zgodil 2. 10. 1991, doma na vrtu. Bilo je popoldne, ko sem se zadrževal zunaj. Nenadoma z vrta zaslišim nekakšne šume. Stopim pogledat, kaj bi to bilo, ko opazim skobca, samico, ki sedi na tleh ob ograji. Opazim, da ima ob sebi neko rjavo stvar. Stopim še nekoliko bliže, da bi videl, kaj ima. Tako sem se ji približal že na dva metra, ko me še vedno ni opazila. Verjetno ji je bil pomembnejši domači vrabec *Passer domesticus*, kot sem tedaj lahko videl, ki se je še vedno boril za življenje. Tako mi pravzaprav ni preostalo nič drugega, kot da sem se sklonil in jo prijel! Tudi takrat ni reagirala drugače kot le z gibom glave in pogledom, ki je pravil: »Kaj bi pa ti rad? Kaj se vmešavaš!« Konec koncev je bilo videti vse skupaj verjetno tudi smešno, ko smo se tako »držali«: jaz skobca, skobec pa vrabca. *Milan Vogrin, Hotinja vas 164/a, 62312 Orehova vas*

MLAKARICA *Anas platyrhynchos*

Z nenavadno raco mlakarico sva se na Cerkniškem jezeru srečala prvič 23. 2. 1991 (Osredek), nato pa še 10. 3. 1991 (Dolenje jezero), ko sva si jo lahko pobliže ogledala. Imela je črn kljun, temno rjavo glavo in prsi ter okrasto rumen trup. Po mrzličnem iskanju po priročnikih nama je končno le uspelo ugotoviti, za katero vrsto gre, zraven pa sva še prebrala, da se med mlakaricami redkeje pojavljajo tudi flavistični osebki, ki imajo prevladujoče rumene odtenke perja. Morda tole opazovanje tako ne bi bilo nič posebnega, če ne bi 4. 1. 1992 (Cerkniško polje) spet opazovala enako obarvane race. Verjetno je, da gre za isti osebek, kar bi pomenilo, da sva ga opazovala že drugič med zimovanjem na Cerkniškem jezeru. *Primož Kmecl, Karin Rižner, Riharjeva 28, 61111 Ljubljana*

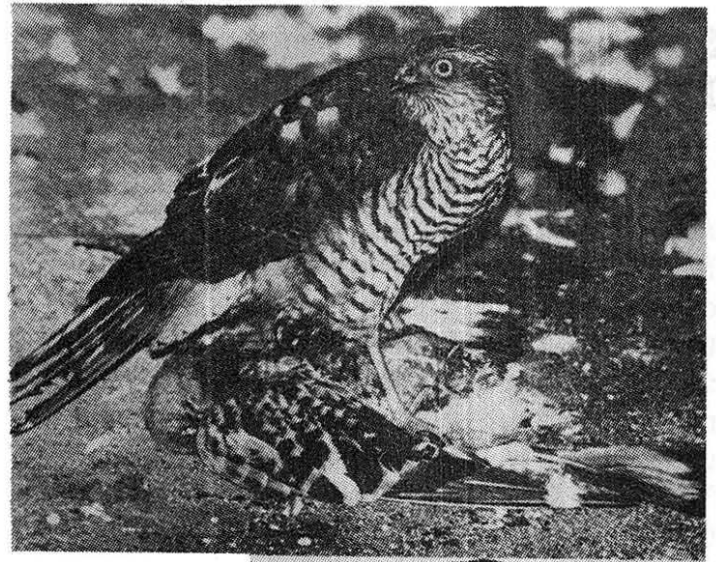
VRTNA PENICA *Sylvia borin*

25. 5. 1991 sem po končanem dopoldanskem lovu in obročkanju ptičev obiskal še sodelavca B. Vidica, ki je ravno tako obročkal ptiče ob Ljubljani pri Črni vasi na Ljubljanskem barju. Pokazal mi je ptiča, ki je bil s kljunom ali jezikom »prit-

rjen« k električni žici in se je občasno pozibaval v rahlem vetru. S pomočjo daljnogleda mi ni uspelo ugotoviti, za katero vrsto gre. Šele s teleskopom sem ugotovil, da gre za mrtvo vrtno penico. Ni pa se mi posrečilo ugotoviti, kako se je ptica zaletela v žico in pri tem tudi obvisela, pritrjena na kljun. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana*

SKOBEC *Accipiter nisus*

Ko sva 12. 3. 1992 z B. Marčeto, našim knjižničarjem, stopila iz avtomobila na Slomškovem trgu v Mariboru, da bi se odpravila v Univerzitetno knjižnico na pogovor z ravnateljem, sva doživela še nepričakovano presenečenje. Iz gruče ljudi, ki so takrat bili na Trgu, se je zaslišalo glasno vreščanje; podobno je bilo vreščanju drozgov, ko jih jemljemo iz mreže. Proti nam je priletela samica skobca, v krempljih držeč kosa, ki se je drl na ves glas. Nekaj metrov od naju se je usedla na tla, kjer je kosa stiskala, dokler ni izdihnil, in potem s plenom odletela. Vse skupaj je trajalo dovolj dolgo, da bi lahko vmes kar nekajkrat pritisnil na sprožilec, seveda če bi imel fotoaparater s seboj. In tako blizu... *Peter Trontelj, C. na Laze 27, 61000 Ljubljana*

Krvava večerja

Kar malce hitcockovski je bil videti večerjši krvavi prizor na dvorišču stanovanjske stavbe v Gregorčičevi ulici 32 v Mariboru. Žrtev je bil golob, klavec pa nenavaden za naše nižinsko okolje: kragulj.

Sivorjava ujeda — o njenem napadu na nič hudega slutečega goloba nas je obvestil stanovalec Božo Ipavec — je morala biti hudo lačna, da se je spustila s pohorskih višav nad mesto. Njen apetit je bil tolikšen, da je ni prestrašilo niti slihanje z bliskavico. Narava je pač kruta in se ravna samo po svojih zakonih. Mocnejši preživi.

Posnetek: Boris Vugrinec

Kam takoj sporočiti pomembne podatke?
uvajamo

NEMUDNE ORNITOLOŠKE LINIJE

selitev, najdba obročka, kadavra

061 / 218-886 int. 297

gnezditev

064 / 47-170

prezimovanje

061 / 262-982

ujede

064 / 41-867

posegi v naravo

062/29-086

Če vam pri prvem poskusu ne uspe vzpostaviti kontakta
z ornitologom, sporočite svojo telefonsko številko
ali naslov.

VSEBINA

- Uvodnik (A. Sovinc)
Ptiči v »Favni« Henrik Freyerja – ob 150. letnici njenega izida (J. Gregori)
Prehrana pegaste sove *Tyto alba* na Murskem polju (F. Janžekovič)
Pomembna avifaunistična poročila o gostujočih vrstah na avstrijskem. Koroškem (W. Wruss)
Spomladanski prelet sršenarjev *Pernis apivorus* prek Maribora (L. Božič)
Pozen prelet rdečih lastovk *Hirundo daurica* v severni Dalmaciji (M. Stipčević)
Plotni strnad *Emberiza cirrus* na avstrijskem Štajerskem (J. Brandner)

Iz ornitološke beležnice:

Gavia arctica, *Podiceps cristatus*, *Nycticorax nycticorax*, *Ardeola ralloides*, *Ciconia ciconia*, *Cygnus olor*, *Tadorna tadorna*, *Anas querquedula*, *Melanitta fusca*, *Falco columbarius*, *Falco peregrinus*, *Lagopus mutus*, *Grus grus*, *Himantopus himantopus*, *Recurvirostra avosetta*, *Glareola pratincola*, *Charadrius alexandrinus*, *Vanellus vanellus*, *Calidris canutus*, *Streptopelia decaocto*, *Bubo bubo*, *Upupa epops*, *Ptyonoprogne rupestris*, *Riparia riparia x Delichon urbica*, *Prunella collaris*, *Luscinia megarhynchos*, *Oenanthe hispanica*

- Poročila od koderkoli:
Ledavsko jezero (A. Bibič)
Veliki strnad – upadajoča vrsta?
Društvena kronika, julij–november 1992
Ornitološka sekcij mladih (L. Božič)
Skrivnostna fotografija
Paberki

CONTENTS

- 129 Leading article (A. Sovinc)
130 Birds of Henrik Freyr's »Fauna« – on 150th anniversary of its publication (J. Gregori)
137 Diet of Barn Owl *Tyto alba* at Mursko polje (F. Janžekovič)
139 Significant avifaunistic records from Austrian Carinthia (W. Wruss)
144 Spring passage of Honey Buzzards *Pernis apivorus* over Maribor (L. Božič)
146 Late passage of Red-rumped Swallows *Hirundo daurica* in Northern Dalmatia (M. Stipčević)
148 Cirl Bunting *Emberiza cirrus* in Austrian Styria (J. Brandner)
150 **From the ornithological notebook:**
157 Reports from here and there:
Ledavsko jezero (A. Bibič)
158 Corn Bunting – a species in decline?
160 Association chronicle, July–November 1992
162 Young ornithologists section (L. Božič)
163 Mystery Photograph
164 Notes of Interest

Fotografija na naslovnici: sivi muhar *Muscicapa striata* (J. Gregori)
Front cover: Spotted Flycatcher *Muscicapa striata* (J. Gregori)

TTT Tiskarna
Tone
Tomšič

LJUBLJANA
GREGORČIČEVA 25a
TELEFON 061/219219

rototisk | ofsettisk
knjigotisk | knjigoveznica